

พรรณนาสุข*

ช่วงเทศกาลส่งท้ายปีเก่าต้อนรับปีใหม่ บุษบไปรษณีย์ มีการะเพิ่มขึ้น เพราะเป็นช่วงที่ต่างคนต่างส่งบัตรอวยพรความสุขแก่กันและกัน ผู้รับจะมีความสุขสมความปรารถนาหรือไม่ ชักจะไม่แน่ใจแต่ที่แน่ ๆ พนักงานไปรษณีย์ต้องทำงานหนักกว่าเวลาปกติ

ส.ค.ส. เป็นคำย่อที่คนในสังคมนิยมพูดกันติดปาก คนส่วนมากมักเข้าใจความหมายว่าส่งความสุข ผู้เขียนพอใจใช้นิยามว่า สื่อแห่งความสุข เพราะดูในเนื้อหาคำอวยพรที่นิยมใช้เป็นเพียงเครื่องเตือนใจให้ระลึกถึงกัน หากจะมีความสุข อยู่บ้าง ก็ตรงที่ภูมิใจว่า เพื่อนฝูงมิตรสหายยังไม่ลืม แต่เป็นความภูมิใจ สุขใจชั่วขณะ ไม่อาจให้ความสุขที่แท้จริงสมดังคำอวยพรได้

หากคำพูดสั้น ๆ เพียงว่าขออวยพรให้ คุณ ท่าน มีความสุขตลอดไป มีอิทธิพลให้คนมีความสุขได้จริง โลกนี้คงเจริญ ก้าวหน้ากว่าที่เป็นอยู่ ผู้คนคงไม่ ต้องดิ้นรนหาความสุข จากการสุบ การเสพ ยัสิ่งเสพติดชนิดต่างๆ ดังที่ปรากฏ ให้เห็นในโลกปัจจุบัน การอวยพร ที่ปรากฏอยู่โดยทั่วไป จึงเป็นเพียงคำพูดที่ฉาบฉวย พอจะเตือนสติให้ระลึกถึงกันได้บ้าง แต่ไม่อาจส่งความสุขที่แท้จริงได้

พร เป็นสิ่งดีงามที่ทุกคนปรารถนา ค่านิยมของคนไทย ผู้น้อยนิยม ไปขอพรจากผู้ใหญ่ มีพ่อแม่ ปู่ย่า ตายาย ครูอาจารย์ พระภิกษุสงฆ์ผู้ทรงศีลทรงธรรม เรียกว่า ไปขอพรจากท่าน ในช่วงที่ หลวงพ่อพุทธทาส ยังมีชีวิตอยู่ ท่านได้เขียนพรปีใหม่ ไว้ที่ โรงมหรสพทางวิญญูณ สวนโมกข์ว่า

ปีใหม่นี้ สำหรับดีกว่าปีเก่า

พืชมีเหง้าครบปีทวีหัว

ทั้งขนาดทั้งจำนวนล้วนเกินตัว

แต่คนชั่วกลับถอยถดถึลดลง

---

* บทความนี้เขียนลงวารสารเพื่อนธรรม ช่วงเทศกาลส่งท้ายปีเก่า ค่อนรับปีใหม่ ๒๕๔๑ ขณะพักอยู่ที่วัดพุทธวิหารเสศตัน เมืองเบอร์มิงแฮม ประเทศอังกฤษ

คือปีหน้าเลวลงกว่าในปีนี้
 ไม่ก็ปีจะหมดดี มีแต่หลง
 รู้สึกตัว ละชั่ว เพราะเห็นตรง
 ดีจะคง ดีขึ้น ไปชื่นใจเอ๋ย
 อันชีวิต พลิตมา จากพระธรรม
 ด้วยพระธรรม โดยพระธรรม นำวิถี
 สุทธิ ปัญญา เมตตา ขันดี
 ปีใหม่ มี มากกว่าเก่า พวกเราเอ๋ย

ความหมายของวันเวลา ดูให้ดีมีเพียง ๒ อย่างคือ ความมืด ความสว่าง สังคม มนุษย์ กำหนดเพื่อให้จดจำง่าย จึงมีวัน สัปดาห์ เดือน ปี เพื่อสะดวกในการไปมา หาผู้ ประกอบ ธุรกิจการงานในเรื่องนั้น ๆ ความจริงก็มี ๒ ระดับ คือความจริงที่เป็นปรมาตม์ หมายถึง ความจริงที่ดำรงอยู่อย่างนั้น ความจริงที่เป็นสมมติ แต่ ทุกคนต้องเรียนรู้ความจริงนั้นเพื่อทำหน้าที่ ให้ถูกต้อง สอดคล้องกับวัน เวลาที่เป็นไป

เทศกาลส่งท้ายปีเก่าต้อนรับปีใหม่ จึงเป็นโอกาสที่ทุกคน จะได้ทบทวนความเป็นไปในชีวิตของตนเองว่า วันเวลาที่ผ่าน ไป เราได้ทำอะไรเป็นประโยชน์ เป็นสาระต่อตนเอง ต่อส่วนรวมบ้าง ถ้าทำแล้ว ควรภูมิใจและหมั่นทำความดีนั้นให้ยิ่ง ๆ ขึ้นไป ถ้าทำผิด คิดชั่วไปบ้าง ควร ปรับจิต สร้างแนวคิดใหม่ อย่าไปซ้ำเติม ลงโทษตนเอง อย่าทำอะไรแบบ ประชดชีวิตในทำนองว่า ไหน ๆ ก็ทำความชั่วมาแล้ว จะเริ่มทำความดี ก็คงจะสาย ทำชั่วต่อไปดีกว่า ความคิดเช่นนี้ โบราณเรียกว่า “ตายประชดป่าช้า” เป็นความคิดไม่ถูกต้อง อย่าเข้าใจอย่างนั้น งานทุกอย่างยังมีโอกาสเริ่มต้นใหม่ ขอเพียง ความมุ่งมั่นตั้งใจจริง มีความอดทน ความพยายาม งานนั้นย่อมสำเร็จได้

พรคือสิ่งประเสริฐเกิดจากอะไร

พร มาจากคำว่า วระ แปลว่า สิ่งดีงาม ความ ประเสริฐ เกิดจากผู้อื่นให้ หรือสรรค์สร้าง ขึ้น ด้วยความสามารถของตน แบ่งออกได้ดังนี้

๑ **พรเกิดจากผู้อื่นให้** การให้พร ตามความเหมาะสม ในโอกาสต่าง ๆ เช่น องค์พระศาสดาประทานพรแก่สาวก พระสงฆ์ให้พรแก่ญาติโยม ประมุขของชาติอวยพรให้แก่ทวยราษฎร์ ในโอกาสต่าง ๆ นักปราชญ์ราชบัณฑิต ให้พรแก่มวลศิษย์ ผู้รับนับว่ามีบุญที่ได้รับพร แต่พรที่ผู้อื่นให้ ต้องรอจ้ง หวะ เวลา และโอกาส ไม่ทราบว่ มื่อไร เราจึงจะได้ตาม ที่ใจปรารถนา บางคนรอ รับพรไม่ไหว จึง ทำพิธีขอพร ตามความเชื่อของตน มี รูปแบบ วิธีการแปลก ๆ แยกไม่ออกว่าทำด้วยความภักดี หรือทำไปด้วยความอยากได้พรจนหลงมกย

๒ **พรเกิดจากการกระทำด้วยตนเอง หรือพรทำ** พรชนิดนี้ทุกคนมีสิทธิได้รับเท่าเทียมกัน เพราะทุกคนมีเครื่องมือสร้างพรอยู่แล้ว คือร่างกายและจิตใจของตนนั่นเอง สิ่งสำคัญจึงอยู่ที่ คนส่วนใหญ่คุ้นเคยกับพรชนิดใด จะดำเนินชีวิตไปตามแนวทางนั้น

พรเป็นสิ่งประเสริฐจะเกิดจากสิ่งใด ทุกคนล้วน ปรารถนา ท่านคงประจักษ์แก่ใจแล้วว่า พรที่ผู้อื่นให้มืผลดีก่อให้เกิดกำลังใจ แต่ถ้าปรารถนาให้พรนั้น สำเร็จผลจริงยิ่งๆ ไป ต้องอาศัย พรธรรมเป็นตัวขับเคลื่อน พรดังกล่าวนี้ เริ่มต้นสร้างเหตุได้ จากกำลังใจ กำลังใจของเราเอง

ช่วงเทศกาลสำคัญที่กำลังจะล่งไป และปี ใหม่จะเข้ามาแทนที่ หากท่านยังนึกถึงข้อธรรมบทใดบทหนึ่งไม่ได้ ขอให้ผู้ที่รักความเจริญก้าวหน้าในชีวิต นำพรธรรม ๔ ประการนี้ไปใช้คือ

๑. **สุทธิ** ความบริสุทธิ์ ทั้งความคิด การพูด และการกระทำ ในกิจการงานต่าง ๆ โดยคำนึงอยู่เสมอว่าเราจะทำสิ่งใด จะต้องมีความบริสุทธิ์ใจเป็นที่ตั้ง ทั้งต่อหน้าและลับหลังผู้คน ใครจะเห็นหรือไม่ก็ตาม เราจะต้องมั่นคงในความบริสุทธิ์นั้น

๒. **เมตตา** ความปรารถนาดี ที่ต้องการให้เพื่อนมนุษย์ และสัตว์ทั้งหลายมีความสุข เมตตาเป็นพลังแห่งความรัก ซึ่งคอยขับเคลื่อนอยู่ภายในใจ หากเจริญเมตตาอย่างถูกต้อง ย่อมเกิดความกรุณา หมายถึง การทนคอยู่ไม่ได้ ในยามที่มองเห็นเพื่อนมนุษย์และสัตว์ทั้งหลาย กำลังตกระกำลำบาก จึงชวนขวยลงไปช่วยเหลือด้วยความกรุณา

๓. **ปัญญา** ความเข้าใจในเหตุและผลที่ทาล่งไปแล้ว ว่าสิ่งไหนก่อให้เกิดความดี ความเจริญก้าวหน้า จึงขยัน หมั่นเพียรทำในสิ่งนั้นให้ง่ ๆ ขึ้นไป ทั้งยังส่งเสริมให้ผู้ที่ตนเกี่ยวข้องทำสิ่งดีงามนั้นด้วย รู้ว่าสิ่งใดทำแล้วก่อให้เกิดความเลวร้าย ส่งผลเป็นความทุกข์ จึงพยายามหลีกเลี่ยง หรือหาทางป้องกัน กำจัดเหตุแห่งความเลวร้าย ซึ่งจะเป็นที่มาแห่งความทุกข์ ทั้งยังช่วยชักนำให้เพื่อนมนุษย์ ละเว้นจากการทำสิ่งเลวร้ายด้วย

๔. **ขันติ** การรู้จักอดทน ข่มใจไม่ให้ลุอำนาจแก่ใจตนเอง จนพลอใจไปทำในสิ่งเลวร้าย ความอดทนเป็นดั่งห้ามล้อทางจิตใจชั้นดี ที่จะช่วยหยุดยั้งไม่ให้เราไปทำในสิ่งเสียหาย

หากท่านทั้งหลายที่ต้องการพร อันเป็นที่มาของความสุข ความเจริญ เดินตามแนวทางพรธรรมทั้ง ๔ ประการที่กล่าวมา ท่านจะประสบกับความสุข ความเจริญก้าวหน้า ตามที่มุ่งหวังตลอดปี และ ตลอดไป

ชนะตน

ชนะใ้ไม่มีใครต้องเจ็บปวด
 ควรสำรวจดูให้ดีมีเหตุผล
 สิ่งเลวร้ายจะห่างไกลไปจากตน
 จิตหลุดพ้นจากไฟริมิกลับแพ้

ชนะตนบางคนบอกหลอกให้โง่
 จะอดโซใครทำตามตกต่ำแน่
 ไม่ใ้ใจคำเตือนกลัวเชื่อนแซ
 จึงเพลินแต่สิ่งตกต่ำน่าำจริง

ชนะเขาใจเราแย่นั่นที่ไหน
 ใคร่กรวญใหม่ให้ถ้วนถึมีคุณยัง
 การยึดติดค่านิยมขอท้วงติง
 มาทำสิ่งสุขสดใสปลอดภัยกว่า

ชนะนี้จะไม่มีศัตรูปอง
 คิดถูกต้องจงรีบทำสิ่งล้ำค่า
 เป็นเหตุให้ประสบสุขทุกเวลา
 พระตรัสว่าชนะตนมีผลดี

กตัญญู

มาลัยธรรม*

เดือนกุมภาพันธ์มีวันสำคัญที่ชาวโลกกล่าวถึงอยู่หลายวันด้วยกัน โดยเฉพาะวันวาเลนไทน์ (Valentine: เป็นชื่อนักบุญท่านหนึ่งในศาสนาคริสต์) จะเป็นวันที่ชาวโลกกล่าวถึงอย่างกว้างขวาง ในกลุ่มชนทุ กชนชั้นทุกระดับ สังคมปัจจุบัน วันดังกล่าวถูกนำเข้าไปผสมผสานกับธุรกิจ การโฆษณาสินค้าบางประเภท โดยเฉพาะสิน ค้าที่เป็นสื่อแห่งความรัก จะเจิญก้าวน้ำมาโดยลำดับ แต่ไม่ทราบว่าจะมีใครสักกี่คน ที่นำคุณสมบัติของท่านวาเลนไทน์ มาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันกันบ้าง เห็นหนุ่มสาว หลายคู่ที่นิยมเข้าพิธีแต่งงานในวันวาเลนไทน์ สุดท้ายชีวิตการสมรส มักจะจบลงด้วยการหย่าร้าง นั้นแสดงว่า คู่สองครองรักเหล่านั้ ไม่ได้นำเอาสาระแท้ของวันสำคัญไปประยุกต์ใช้ในการครองเรือน ชีวิตรักจึงสะบั้นลงในเวลาอันไม่สมควร

พระพุทธเจ้าทรงทำอะไรในเพ็ญเดือนสาม

หากนับย้อนหลังไปประมาณ ๒๕๘๐ กว่าปี (พ.ศ. ๒๕๔๐ + ๔๐) ในช่วงเดือนกุมภาพันธ์เช่นเดียวกัน ณ วัดเวฬุวนาราม กรุงราชคฤห์ ประเทศอินเดีย ในขณะนั้นเป็นวันมาฆะเพ็ญเดือน ๓ พระพุทธองค์ทรงประทานโอวาทปาติโมกข์ ท่ามกลางที่ประชุมสงฆ์ซึ่ง เป็นพระอรหันต์ ๑,๒๕๐ รูป พระองค์ได้ตรัสหลักธรรมสำคัญในการดำเนินชีวิตแก่ชาวพุทธ พระธรรมที่ตรัสไว้นั้นยังเป็นประโยชน์แก่ชาวโลก ตลอดจนสรรพ สัตว์ อย่างหาปริมาณไม่ได้ แม้พระองค์จะล่วงลับไปแล้ว แต่หลักการดำเนินชีวิต อันประเสริฐนั้น ยังทรงคุณค่าไม่เสื่อมคลาย ขอให้ผู้ที่รักความสุขเกลียดความทุกข์ สนใจศึกษานำธรรมะไปปฏิบัติ ให้ได้รับประโยชน์สุขในชีวิตประจำวันกันบ้างเถิด

วันมาฆบูชาสำคัญอย่างไร ?

---

* บทความนี้ เขียนในช่วงเทศกาลวาเลนไทน์ ปี ๒๕๔๑ ช่วงที่พักอยู่วัดพุทธวิหารแอสตัน เมืองเบอร์มิงแฮม ประเทศอังกฤษ

มาฆะ เป็นชื่อของเดือน ๓ ที่นับตามจันทรคติ คำว่า **บูชา** เกิดจากการแสดงออกของเหล่าสาวกที่เคารพ ศรัทธา เลื่อมใสแล้วปฏิบัติต่อดังกล่าว ที่นิยมเรียกว่า **มาฆบูชา** เพราะวันนั้นมีเหตุการณ์สำคัญที่ควรแก่การบูชาสักการะเกิดขึ้น ด้วยวันดังกล่าวพระพุทธเจ้า ทรงแสดงโอวาทปาติโมกข์แก่พระอรหันต์ ๑,๒๕๐ รูป ณ วัดเวฬุวนาราม กรุงราชคฤห์ ชาวโลกจึงเรียกวันนั้นว่า **วันมาฆบูชา** เพื่อน้อมบูชาต่อเหตุการณ์สำคัญที่เกิดขึ้น หรือเรียกกันอีกนัยหนึ่งว่า “**วันจาตุรงคสันนิบาต**” เพราะมีเหตุการณ์สำคัญ ๔ ประการเกิดขึ้น คือ

๑. เป็นวันเพ็ญเดือน ๓ ขึ้น ๑๕ ค่ำ พระจันทร์สุกสว่างเต็มดวง
๒. เป็นวันที่พระอรหันต์ ๑,๒๕๐ รูป มาประชุมกันโดยมิได้นัดหมาย ณ วัดเวฬุวนาราม กรุงราชคฤห์ ประเทศอินเดีย
๓. พระอรหันต์ ๑,๒๕๐ รูป ที่มาประชุมกันล้วนเป็นพระเอหิภิกขุอุปสัมปทา คือเป็นพระภิกษุที่พระพุทธเจ้าทรงบวชให้
๔. เป็นวันที่พระพุทธเจ้าทรงประทานโอวาทปาติโมกข์ท่ามกลางพระอรหันต์ ๑,๒๕๐ รูป

เพ็ญเดือนสามก่อนนั้น คนทั่วไปนิยมเรียกเดือนเพ็ญมาฆะ แต่เมื่อเหตุการณ์สำคัญดังกล่าวเกิดขึ้น วันเพ็ญเดือนสาม จึงนิยมเรียกกันว่า “**วันมาฆบูชา**” ตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา

สาระสำคัญของธรรมนูญชีวิต

ประเทศส่วนใหญ่ในโลกย่อมมีรัฐธรรมนูญ เป็นกฎหมายสูงสุดในการปกครอง บางประเทศวางไว้เป็นบทกฎหมาย บางประเทศอยู่ในลักษณะธรรมเนียมนิยมอย่างเช่น ประเทศอังกฤษ บางประเทศร่างแล้วร่างอีก แต่ก็ยังไม่ได้ฉบับที่น่าพอใจ * ช่วงนี้ประเทศไทย มีสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญ (ส.ส.ร.) เพื่อรับผิดชอบในการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ ซึ่งกำลังทำงานกันอย่างเอาใจใส่ ผลจะออกมาเป็นอย่างไร ค่อยติดตามกันต่อไป รัฐธรรมนูญ

---

* ช่วงที่นำเสนอบทความนี้ รัฐธรรมนูญฉบับพ.ศ. ๒๕๔๐ ยังไม่สมบูรณ์

ของบางประเทศ บางฉบับใช้ได้ในช่วงสั้น ๆ ต่างจากหลักธรรมที่พระพุทธเจ้าประทานไว้ ๒๕๐๐ กว่าปีแล้ว ยังไม่มีบิดาที่มองเห็นว่าไม่เหมาะสม ผู้นำหลักธรรมที่พระองค์สอนไว้ไปปฏิบัติตาม ย่อมได้รับความสุข ความสงบตามสมควรแก่ธรรมที่ตนได้ปฏิบัติ

พระพุทธองค์ได้ประทานโอวาทปาฏิโมกข์ ที่ชาวพุทธทั้งที่เป็นนักบวชและชาวบ้าน จะต้องศึกษาให้เข้าใจ หลักดังกล่าวมี ๓ คาถา แบ่งเป็น ๑๓ ข้อ คือ

๑. หลักการของชาวพุทธ มี ๔ ข้อ

ขณฺตี ปรมํ ตโป ตีติกขา
 นิพฺพานํ ปรมํ วทนฺติ พุทฺธา
 น หิ ปพฺพชิโต ปรุปฺมาตี
 สมฺโณ โหติ ปรี วหฺณฺยนฺโต.

๑. ขันติคือความอดทน เป็นเครื่องเผาบาปอย่างยิ่ง
๒. พระพุทธเจ้าทั้งหลาย ตรัสว่านิพพานเป็นธรรมสูงสุด
๓. ผู้ที่ยังทำร้ายผู้อื่นอยู่ ไม่ถือว่าเป็นบรรพชิต (นักบวช)
๔. ผู้ที่ยังเบียดเบียนผู้อื่นอยู่ ไม่ถือว่าเป็นสมณะ

๒. อุดมการณ์ของชาวพุทธ ๓ ข้อ

สพฺพปาปสฺส อภินิเวชิตวา โสจฺจํ อตฺตํ อธิคฺคหิตฺวา
 สจฺจิตฺตปริโยทปนํ เอตํ พุทฺธานุสาสนํ.

๑. การไม่ทำบาปทั้งปวง
๒. การทำความดีให้ถึงพร้อม
๓. ทำจิตใจให้ผ่องใส

๓. วิธีการดำเนินชีวิตของชาวพุทธ ๖ ข้อ

อนุปวาโท อนุปมาโต
 ปาฏิโมกฺเข จ ตัวโร
 มตฺตณฺณตา จ ภตฺตสุมี
 ปนฺตณฺจ สยนาสนํ
 อธิจิตฺเต จ อาโยโค
 เอตํ พุทฺธานสาสนํ.

๑. การไม่ว่ากล่าวร้ายใคร
๒. การไม่กล่าวกระทบกระทั่งใคร
๓. การสำรวมระวังในปาติโมกข์
๔. การรู้จักประมาณในการบริโภค
๕. การอยู่ในสถานที่อันสงัด
๖. การหมั่นฝึกฝนจิตใจให้สงบ

ได้เรียบเรียงธรรมานุญชีวิตที่พระพุทธเจ้าประทานไว้ มาเป็นแนวทางในการศึกษา แต่ไม่สามารถนำเสนอรายละเอียดในที่นี้ได้ทั้งหมด เพราะมีพื้นที่จำกัด จะนำมาเสนอแก่ท่านที่สนใจในโอกาสต่อไป พร้อมกันนี้ได้แนบบทกลอน ที่เก็บความ จากโอวาทปาฏิโมกข์ มาลงให้ท่านได้นำไปทบทวน คงจะมีประโยชน์แก่ท่านที่สนใจอยู่บ้าง

จุดยืนชาวพุทธ

ธรรมเนียมแนวทางสร้างสรรค์สุข
 เหตุแห่งทุกข์อย่าเกี่ยวข้องจะหมองเศร้า
 พระพุทธองค์ทรงชี้ทางแก่พวกเรา
 อย่าดูเบารีบเดินตามนำสุขจริง
 ความอดทนธรรมเบื้องต้นที่บอกไว้
 ทำสิ่งใดคิดให้ดีนี้ควรยิ่ง
 เป็นพื้นฐานทางรอดปลอดภัยจริง
 ป้องกันสิ่งเศร้าหมองในใจของตน
 พระนิพพานมีบางท่านสอนผิดไว้
 ทำลงไปด้วยลบหลู่ไม่คุณผล
 พระองค์ชี้พระนิพพานอยู่ในตน
 หมั่นฝึกฝนการสละรู้ละวาง
 มวลกิเลสที่เป็นเหตุแห่งทุกข์นั้น
 รู้เท่าทันกายสงบพบสว่าง
 ตามธรรมที่ท่านชี้เป็นแนวทาง
 อยู่ในร่างคนเป็นเห็นด้วยตน
 ผู้เรียกตนบรรพชิตจิตสะอาด
 เพราะสามารถสงบใจฝึกฝน
 แม้มีใครตำหนิบ้างต้องอดทน
 จิตหลุดพ้นจากบาปได้ไร้ภัยเวร
 การเป็นพระใช่เพียงรู้คู่ที่หม
 ใช่เพียงหมกมุ่นกาสาวะเป็นพระเถร
 ต้องดูที่ใจของท่านผ่านพ้นเวร
 จิตงามเด่นสง่าศรีมีคุณธรรม

กตัญญูลี*

---

* นามปากกา พระมหาทวีป กตัญญู โณ

สงกรานต์สงกรานต์*

เทศกาลสงกรานต์เป็นประเพณีนิยม ที่สังคมไทยสมัยก่อนและปัจจุบันปฏิบัติสืบทอดกันมา การขึ้นปีใหม่ของคนไทยได้ปรับเปลี่ยนไปตามความเหมาะสมแก่ยุคสมัยมาโดยลำดับ ในสมัยสุโขทัยถือเอาวันเพ็ญเดือน ๖ หรือวันวิสาขบูชา เป็นวันขึ้นปีใหม่ ในยุคอยุธยา และกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น ถือ ประเพณีการขึ้นปีใหม่ในวันที่ ๑๓ เมษายน ในรัชกาลที่ ๕ เคยทรงเปลี่ยนการขึ้นปีใหม่เป็นวันที่ ๑ เมษายน ประเทศไทยเพิ่งมาใช้วันที่ ๑ มกราคมเป็นวันขึ้นปีใหม่ ในปีพุทธศักราช ๒๔๘๓ เพื่อให้สอดคล้องกับสากลนิยม

ความหมายของสงกรานต์

สงกรานต์ โดยชื่อ คือการเคลื่อนย้าย หรือ การก้าวไป หมายถึง ดวงอาทิตย์เคลื่อนย้ายจากราศีมีน (กลุ่มดาวมีน) ไปสู่ราศีเมษ (กลุ่มดาวเมษ) การจะรู้ซึ่งถึงคุณค่าของวัฒนธรรม ประเพณี คตินิยม ศาสนา หากละเว้นการศึกษาความเป็นมา ของประวัติศาสตร์ ตลอดจนลักษณะทางภูมิศาสตร์แล้ว ยากที่จะเข้าใจวัฒนธรรม ประเพณีของท้องถิ่นนั้น ๆ ได้ เมื่อตนไม่เข้าใจ จะไปด่วนสรุปว่า การกระทำนั้น ๆ เป็นสิ่งมลาย ไร้สาระ นับเป็นวิสัยที่ผู้เจริญแล้ว ไม่นิยมประพฤติกัน

ลักษณะทางภูมิศาสตร์ของเอเชียอาคเนย์

วันสงกรานต์ เป็นเทศกาลขึ้นปีใหม่ของคนในภาคพื้นเอเชียอาคเนย์ จัดขึ้นเพื่อให้สอดคล้องประสานกับสภาวะแวดล้อมทางภูมิศาสตร์ เพราะช่วงเดือน มีนาคม เมษายน และ พฤษภาคม ประเทศในแถบเอเชียอยู่ในช่วงฤดูร้อน สภาพแวดล้อม ย่อมมีผลกระทบต่อการพฤติกรรมของคนในชุมชนนั้น ๆ

---

* บทความนี้เขียนลงวารสารเพื่อนธรรม ช่วงเทศกาลสงกรานต์ปี พ.ศ. ๒๕๔๑

ความฉลาดของบรรพบุรุษ ต้องการจะติดอาวุธทางปัญญาให้แก่คนในสังคม จึงสร้าง คตินิยมในรูปของเทพนิยายเข้ามาสอครับ อย่างเช่นวันสงกรานต์ มีตำนานเล่าสืบกันมาว่า

ความเป็นมาของสงกรานต์

ธรรมบาลกุมาร เป็นเด็กที่ชาญฉลาด สามารถเรียนรู้ภาษาขนานนาชนิดตั้งแต่อายุยัง เยาว์ เธอสามารถหยั่งรู้สภาพดิน ฟ้า อากาศ บอกความเหมาะสมแห่งฤดูกาล ชาวบ้านจึงมา ไถ่ถามกิจการงานทั้งหลาย มีกิจแห่งการไถหว่าน งานมงคล งานอวมงคล เป็นต้น ธรรมบาล ไม่เคยสร้างความผิดหวังให้แก่ผู้มาพินิจหา ทุกคนต่างกลับไปด้วยความพอใจ

ความริษยาเป็นที่มาของการเบียดเบียน

กิตติศัพท์ของหนูน้อยธรรมบาล เป็นที่นิยมยกย่องในหมู่ คนโดยทั่วไป แต่มีวายที่จะ มีผู้ริษยา ปองร้าย หลวงวิจิตรวาทการได้แต่งเป็นคดีเตือนใจในเรื่องนี้ไว้ว่า

อันที่จริง คนเขาอยากให้เราดี
แต่ทำเด่นขึ้นทุกที เขาหมั่นไส้
จงทำดี แต่อย่าเด่น จะเป็นภัย
ไม่มีใคร เขาอยากเห็น เราเด่นเกิน

คนนิยมยกย่องธรรมบาลกุมารอย่างกว้างขวาง ข่าวนั้นได้ดังกระช่อนไปถึงพรหมโลก เทพส่วนใหญ่ต่างชื่นชมยินดี แต่ท้าวภิลพรหม ขาดมุทิตาจึงอดรันทบไม่ได้ ต่อความมี ชื่อเสียงของธรรมบาลกุมาร ครั้นจะสั่งเก็บเสียให้วายปราณ ก็กลัวจะถูกชาวบ้านนินทา จึง หาทางวิสามนัญญาตกรรม คือการ หาทางฆ่าผู้ที่ไม่มีความผิดให้ดูมีความชอบธรรมในสายตา ของประชาชน ที่ไม่รู้สาเหตุ

การพนันทำลายทรัพย์ ทำลายคน

ท้าวทนต์พรหมตั้งปัญหาท้าพนัน เอาชีวิตเป็นเดิมพัน ๓ ข้อ โดยมีกติกาว่า ถ้าธรรมบาลสามารถตอบปัญหา ๓ ข้อนั้นได้ ตนเองยินดีให้ตัดศีรษะถวาย ถ้าหากว่าธรรมบาลตอบไม่ได้ ก็จะถูกตัดศีรษะเช่นกัน และได้ให้โอกาสแก่ธรรมบาล ไปคิดหาคำตอบเป็นเวลา ๗ วัน

ปัญหา ๓ ข้อนั้นมีใจความว่า

๑. ตอนเช้า ราศีของมนุษย์อยู่ที่ไหน?
๒. ตอนเที่ยง ราศีของมนุษย์อยู่ที่ไหน?
๓. ตอนเย็น ราศีของมนุษย์อยู่ที่ไหน?

ประสบปัญหามุ่งหาความสงบเป็นที่พึ่ง

เด็กน้อยธรรมดา เจอปัญหา ๓ ข้อของท้าวทนต์พรหม ทำให้มืดแปดด้าน ยิ่งใกล้วันกำหนดตัดสินก็ยังคิดไม่ออก จึงหลบเข้าป่าหวังตายเอาดาบหน้า ด้วยความอ่อนเพลีย จึงหลับไปได้ต้นตาลคู่หนึ่ง บนต้นตาลนั้น มีนกอินทรีตัวเมียอาศัยอยู่ เย็นของวันที่ ๖ นกอินทรีตัวเมียปรารภว่า พรุ่งนี้เราจะไปหาอาหารที่ไหน ? ไม่ต้องหนักใจอาหารอยู่ใกล้ๆ นี้แล้ว! หมายความว่าอย่างไร? ก็เขาพนันเอาชีวิตเป็นเดิมพันกัน อยากรู้เสีย เจ้าเด็กน้อยธรรมดาต้องตายแน่ๆ เพราะแก้ปัญหามาไม่ตก..! แล้วปัญหาว่าอย่างไร? ก็มนุษย์ ๓ ราศีไง..! แล้วพารู้คำตอบนั้นไหม? แหม..! มันสบายอยู่แล้ว ว่าแล้วเจ้านกตัวผู้ก็เฉลยปัญหาว่า

ปัญหาข้อที่ ๑. ตอนเช้าราศีมนุษย์อยู่ที่หน้า มนุษย์จึงล้างหน้าในเวลาเช้า
เพื่อรักษาราศีที่หน้าของตนไว้

ปัญหาข้อที่ ๒. ตอนเที่ยงราศีมนุษย์อยู่ที่อก มนุษย์ทำงานเหน็ดเหนื่อย
จึงเอาน้ำลูบอกตอนเที่ยง

ปัญหาข้อที่ ๓. ตอนเย็นราศีมนุษย์อยู่ที่เท้า มนุษย์จำต้องล้างเท้า
ชำระร่างกายก่อนนอน

สปิริตของผู้ใหญ่

ธรรมบาลกุมาร เจลยปัญหาเป็นที่พอใจของท้าวภิลพรหม ท้าวเธอจึงยินดี ให้ตัดเศียรเป็นเดิมพันตามคำสัญญา แต่ก่อนตัดเศียรได้ สั่งเสียลูกสาวทั้ง ๗ ว่า อย่าปล่อยให้ศีรษะของพ่อตกบนแผ่นดิน ในมหาสมุทร และในอากาศ พวกเจ้าจะต้องประคองรักษาไว้ให้ดี ไม่เช่นนั้น โลกนี้จะกลายเป็นมิกสัญญี ลูกสาว* ทั้ง ๗ ต่างยินดีรับปฏิบัติตามคำขอร้องของพ่อมาตราบเท่าปัจจุบัน จึงกลายมาเป็นนางสงกรานต์ที่เรารู้จักกันในแต่ละปี

สงกรานต์ตำนานธรรม

ประเพณีเกี่ยวกับวันสงกรานต์ได้ให้ความคิด แนวทางในการดำเนินชีวิต แก่ท่านบ้างหรือไม่ ผู้อ่านเพื่อนธรรมส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในภาคพื้นยุโรป บางท่านก็มีโอกาสกลับไปสงกรานต์ยังมาตุภูมิ แต่จะอย่างไรก็ตาม เราอยู่ที่ไหน ก็สามารถเก็บเกี่ยวคุณค่าทางวัฒนธรรมได้ โดยนำธรรมมาสนานใจ ใช้ธรรมธารา มาขโลมใจที่เราร้อน ให้เยือกเย็น สามารถมองเห็นทางออกของปัญหาได้ดังธรรมบาลกุมาร

โดยหมั่นเตือนใจตนเองเสมอว่า ภูมิปัญญาจะมีแต่ผู้ใหญ่ เด็กก็สามารถมีได้ อย่าได้ประมาทภูมิปัญญาของเด็ก การพนัน นั้นทำผู้ใหญ่ให้เสียคน เสียทรัพย์ เสียความเป็นผู้ใหญ่มากแล้ว แม้แต่เทพชั้นพรหมยังต้อง ถูกตัดเศียร แล้วท่านยังจะเสี่ยงอีกหรือ ? ยามที่เกิดปัญหา จงพยายามหามุมสงบทำให้หนักแน่น ท่านจะพบทางออกที่เหมาะสม ท้าวภิลพรหมสั่งนักสั่งหนาว่า อย่าให้เศียรพรหม อันหมายถึง เมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา ตกไปจากโลก แล้วท่านละ ยังคงมี เศียรพรหมประจำใจอยู่หรือ ถ้าอย่างไร เทศกาลสงกรานต์ก็มาสนานธรรมกันเถอะ..!

---

* ลูกสาวของท้าวภิลพรหมทั้ง ๗ คน เป็นชื่อของนางสงกรานต์ ที่กำหนดเรียกกันในแต่ละปี

บทสรุป

ความชาญฉลาดของบรรพบุรุษไทย ได้นำวัฒนธรรม ประเพณีสงกรานต์มาปรับประยุกต์ใช้ ในการดำรงชีวิตได้อย่างเหมาะสม มาในปัจจุบัน ถูกหลานจะสานต่อได้มาน้อยแค่ไหน แต่ดูๆจะใช้คุณค่าเทียมเสียมากกว่า

เพราะมุ่งใช้เทศกาลสงกรานต์เพียงเพื่อสนุกสนานชั่วขณะ ยิ่งไปกว่านั้น บางคนบางกลุ่มยังสร้างค่านิยมทำลายใช้น้ำโคลน น้ำสกปรก สาดใส่ ปาใส่ผู้ที่สัญจรไปมา ในช่วงเทศกาลสงกรานต์ จนสร้างความรำคาญ ความเจ็บปวด แก่ผู้อื่น เป็นการทำลายคุณค่า แท้ทางวัฒนธรรมประเพณี ท่านจะนั่งดูดาบมองดูวัฒนธรรมที่ทรงคุณค่า ถูกทำลายไปต่อหน้าต่อตาอย่างนั้นหรือ? ถ้าท่านไม่ทราบว่าจะช่วยส่งเสริมวัฒนธรรม ประเพณีอย่างไร และจะเริ่มต้นด้วยวิธีใด คนแต่ก่อนใช้น้ำเป็นเครื่องแสดงออกถึงความมีน้ำใจ ในเทศกาลสงกรานต์ เพราะน้ำมีคุณลักษณะรวมตัว ชำระสิ่งสกปรก เย็น ปรับตัว ประสานสรรพสิ่งเข้าด้วยกัน

ขอเชิญท่านน้อมเอาลักษณะของน้ำ อันเป็น เครื่องสอนให้เราเข้าใจสัจธรรม ไปสนานใจ ใ้ใจที่เคยปริ้วร รวมตัวแนบสนิทดังเดิม สิ่งใดทำใจให้แปรเปลี่ยน ใช้ธรรมธาราชำระล้าง น้อมนำธรรมมาสนานให้จิตใจสดชื่น เบิกบาน สุขสำราญ トラบ เท่านั้นันด์ นั้นแหละจึงชื่อว่าช่วยกันอนุรักษ์คุณค่าประเพณีสงกรานต์อย่างแท้จริง

สิ่งบ่งบอก

คนเรียกขานต้นไม้หลายชนิด
 จากผลผลิตที่ได้ชิมลิ้มรสนั้น
 รู้จักกันว่าชั่วคืดูทำงาน
 อันสมการมีภาระหวั่น้ำคน
 ทั้งคนสัตว์อยู่ในวัดเป็นสิ่งที่
 เชิดชูศรีเจ้าอาวาสประกาศผล
 พระ เณรชนบ่งบอกไม่ผิดคน
 ใครได้ยลย่อมดำหนิที่ผู้นำ
 เมืองวุ่นวายไร้ชื่อแปมีแต่ร้อน
 ดังกองฟอนเผาเลนใจทุกเช้า-ค่ำ
 ทุกคนพร่ำบ่นอิงมีติผู้นำ
 เพราะไม่ทำสิ่งสร้างสรรค์อันเหมาะสม
 ทุกข์ไม่เกิดกรรมประเสริฐไม่ปรากฏ
 นี่คือกฎที่ต้องถึงอย่างครบถ้วน
 เมื่อทบทวนวิมุตติสุขทุกกระบวน
 ความจริงล้วนจะเกิดได้เมื่อใจวาง

กตัญญูดี

เสรีภาพ*

เสรีภาพ คือภาวะที่ปราศจากอุปสรรค มีจิตใจอิสระโปร่งใส มองในแง่บุคคล หมายถึง ผู้ที่มีความเป็นอิสระ ไม่ตกอยู่ใต้อำนาจการบีบคั้น จากบุคคลและสิ่งต่าง ๆ สามารถดำเนินชีวิต ประกอบกิจกรรม สามารถแสดงทรรศนะที่ไม่ล่วงล้ำสิทธิขั้นพื้นฐานของผู้อื่น ในทางศีลธรรม และกฎหมายได้อย่างเสรี ในแง่ สังคม หมายถึงประเทศ ที่ปราศจากการถูกกดขี่ครอบงำ ด้วยอิทธิพลทางอำนาจจากประเทศอื่น มีอิสระในการบริหารปกครองตนเอง ให้คนในสังคมอยู่กันอย่างสันติสุข ในแง่ของสังคมโลก คือสังคม แต่ละประเทศ มีอิสระในการปกครองตนเอง มีความเป็นอยู่อย่างสันติสุข ปราศจากการแทรกแซง รุกรานจากอำนาจภายนอก

เสรีภาพทางด้านจิตใจ หมายถึงภาวะที่ปราศจากการบีบคั้นด้วยอำนาจแห่งความโกรธ ความโลภ ความหลง มีจิตอิสระจากพันธนาการด้วยอำนาจกิเลสต่าง ๆ

โดยสัญชาตญาณ อันเป็นความรู้สึกรากพื้นฐานที่ติดตัวสัตว์โลกทุกชนิดเกิดมาต่างต้องการอิสรภาพ ไม่ว่าจะเป็นนก หนู ปลา หรือแม้แต่สัตว์ชนิด อื่น ๆ ที่ถูกจับมา เลี้ยงไว้ มันจะพยายามดิ้นรนหาทางออก บาง ครั้งมันกระโจน จน หัวกระแทกกรง ผิวหนังถลอก เลือดไหล ก็ยังดิ้นรนเพื่อหาทางอิสระให้แก่ตนเอง แต่ส่วนใหญ่ก็ไม่พบทางออก จึง ถูกกักขังจนตายคากรงอยู่นั่นเอง

มนุษย์เป็นสัตว์โลกชนิดหนึ่ง มีสัญชาตญาณ ต้องการ ความอิสระ ต่างดิ้นรนเพื่อหาทางหลุดรอด ตามความรู้ ความสามารถของตนเองมาโดยลำดับ วิวัฒนาการของมวลมนุษยชาติ ได้ทิ้งร่องรอยการดิ้นรนแสวงหาทางรอด จากการบีบคั้น ใ ม่ว่าในทางกาย ทางจิตใจ ปรากฏร่องรอยให้เห็นอยู่ในค่านิยม ธรรมเนียม ประเพณี พิธีกรรม ลัทธิ ศาสนา มีกระจายอยู่ตามแหล่งอารยธรรมต่าง ๆ ของโลก

---

* บทความนี้เขียนช่วงเทศกาลวิสาขบูชาปี ๒๕๔๑ ขณะพักอยู่ที่วัดพุทธวิหารแอสตัน ประเทศอังกฤษ

ปัจจัยพื้นฐานที่ให้นิรัน

ความต้องการพื้นฐานของสัตว์โลกทุกชนิดมี ๔ ประการคือ

- ๑.การกิน ปัญหาเรื่องปากท้อง
- ๒.การนอน การพักผ่อนหย่อนใจ
- ๓.การกลัวภัย ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน
- ๔.การสืบพันธุ์ การสร้างผู้สืบสกุล การสร้างผู้สืบทอดเจตนา

สัตว์โลกทุกชนิด ล้วนต้องการสิ่งอำนวยความสะดวกในการดำรงชีวิต ในยุคที่มนุษย์ยังตั้งถิ่นฐานไม่เป็นหลักแหล่ง ที่ใดอุดมสมบูรณ์ด้วยพืชพันธุ์ธัญญาหาร ก็จะตั้งรกรากอยู่ ณ ที่นั้นๆ แต่พอสถานที่นั้นขาดความอุดมสมบูรณ์ ก็ย้ายถิ่น แสวงหาสถานที่เหมาะสมในการแสวงหาอาหารต่อไป โดยธรรมชาติ สัตว์โลกส่วนใหญ่จะ พักผ่อนในเวลากลางคืน พอรุ่งสางจะออกแสวงหาอาหารเพื่อการดำรงชีพ แม้ในยุคต่อมา นิยามแห่งคำว่าพักผ่อนจะเปลี่ยนไป แต่ช่วงกลางคืน ยังคงเป็นเวลาหลับนอนของสัตว์โลกส่วนใหญ่อยู่นั่นเอง

การสืบพันธุ์ อาจหมายรวม ไปถึง คน สัตว์ ตลอดจนพืช พันธุ์ชนิดต่าง ๆ ในสังคมมนุษย์ พฤติกรรมดังกล่าว เกิดวิวัฒนาการทางภาษานิยมใช้คำว่า การสืบสายโลหิต สืบเชื้อสาย สืบสกุล เจตนาที่แท้จริงคือการสืบพันธุ์นั่นเอง

ปัจจัยพื้นฐานดังกล่าว เป็นสิ่งสนับสนุน ให้การเป็นอยู่ของมนุษย์ได้รับความสะดวกตามสมควร มนุษย์ผู้แสวงหาสัจจะ อาศัยปัจจัยพื้นฐานเท่าที่จำเป็น เพื่อก้าวไปสู่อิสรภาพที่สมบูรณ์ แม้จะมีอุปสรรค ขวางกั้นอย่างไร ก็หาทางเพื่อความหลุดรอดออกมาจนได้ แต่ผู้ประมาท ยังไม่พบทางเสรีที่ถูกต้อง จะถูกพันนาการด้วยปัจจัยพื้นฐาน จนยากที่จะเข้าใจ และเข้าถึงเสรีภาพที่แท้จริงได้

ผู้ค้นพบและเข้าถึงเสรีภาพที่สมบูรณ์

เจ้าชายสิทธิทัตตะ มกุฎราชกุมารแห่ง นครกบิลพัสดุ์ พระองค์ประสูติ เมื่อวันเพ็ญเดือน ๖ การเกิดขึ้นของพระองค์ เป็นที่ปลื้มปิติยินดีของพระชนกชนนี ตลอดจนพระประยูร

ญาติ ทรงได้รับการเลี้ยงดูให้เจริญวัย ด้วยปัจจัย พื้นฐานอย่างเพียบพร้อม แม้จะถูก
ปรนเปรอด้วยปัจจัยเหล่านั้น แต่พระองค์ก็ไม่ได้ตกอยู่ใต้อำนาจกิน กาม เกียรติ เมื่อ
พระชนมายุ ๒๕ พระชันษา ได้สละ ะพันธนาการ ออกแสวงหาสัจ จธรรม ทรงใช้ความ
พยายามศึกษา พิสูจน์ ทดลองอย่างจริงจัง และต่อเนื่อง เป็นเวลา ๖ ปี จนในที่สุดพระองค์ก็
ทรงค้นพบเสรีภาพที่สมบูรณ์ที่ได้ค้นพระศรีมหาโพธิ์ ในวันเพ็ญเดือน ๖ เมื่อพระชนมายุ
ของพระองค์ ได้ ๓๕ พระชันษา

เสรีภาพที่พระองค์ค้นพบนั้น เป็นสภาวะธรรมที่มีอยู่ตามธรรมชาติ ปรากฏขึ้นในพระ
หฤทัยของพระองค์ โดยปราศจากการบงชี้ หรือมีอำนาจสิ่งลึกลับใด ๆ คลบบังดาลให้ เป็น
สิ่งที่เกิดขึ้นด้วยความเพียรพยายามฝึกฝนตนเองของมนุษย์ แม้พระองค์จะทรงใช้ความเพียร
พยายามอย่างแรงกล้าในการค้นคว้าแสวงหา แต่เมื่อทรงค้นพบและเข้าถึงแล้ว ไม่ได้ทรง
ผูกขาดเสรีภาพนั้นไว้แต่เพียงพระองค์เดียว พระองค์ทรงมีน้ำพระทัยเปี่ยมล้นด้วยพระเมตตา
ปัญญา และความบริสุทธิ์ จาริกไปโปรดผู้ที่พอจะสอนได้ด้วยพระบาทเปล่า จากบ้านหนึ่ง สู่
บ้านหนึ่ง จากเมืองหนึ่ง สู่เมืองหนึ่ง เพื่อสั่ง สอนเวไนยสัตว์ ให้เห็นทางเสรีภาพ ตลอดเวลา
๔๕ ปี หลังจากตรัสรู้ ทรงบำเพ็ญพุทธกิจ ๕ ประการมิได้บกพร่อง เมื่อพระชนมายุ ๘๐ พระ
ชันษา พระองค์ได้เสด็จดับขันธปรินิพพาน ณ สาลวัน ชานเมืองกุสินารา ตรงกับวันเพ็ญ
เดือน ๖ ชาวโลกต่างรู้กันว่าเป็น “วันวิสาขบูชา” คือวันที่องค์พุทธศาสดา ประสูติ ตรัสรู้
และปรินิพพาน

ทางเสรีภาพ

ทางแห่งเสรีภาพ ไม่ถูกผูกขาดด้วยกลุ่ม ประเทศ บุคคล สัตว์ อยู่นอกเหนือการ
ครอบงำด้วยอำนาจสัญญาติ ทุกคนสามารถประพฤติปฏิบัติ เพื่อพัฒนา ตนให้เข้าถึงพระ
ธรรมที่ทรงค้นพบนั้นได้ ไม่จำกัดด้วยกาลเวลา สถานที่ เมื่อพระองค์ยังทรงพระชนม์อยู่ ได้
ตรัสแก่สาวกว่า ตราบใดยังมีผู้ปฏิบัติตามอริยมรรคมีองค์แปด ๘ คือ:-

๑. สัมมาทิฐิ   ความเห็นที่ถูกต้อง
๒. สัมมาสังกัปปो   ความดำริที่ถูกต้อง
๓. สัมมาวาจา   การเจรจาที่ถูกต้อง
๔. สัมมากัมมันโต   การทำางานที่ถูกต้อง

- ๕. สัมมาอาชีโว   การประกอบอาชีพที่ถูกต้อง
- ๖. สัมมาวาจาโม   ความพยายามที่ถูกต้อง
- ๗. สัมมาสติ   การมีสติที่ถูกต้อง
- ๘. สัมมาสมาธิ   การตั้งใจมั่นที่ถูกต้อง

โลกก็จะไม่ว่างจากพระอรหันต์ คือผู้ถึงเสรีภาพสมบูรณ์ แม้เทศกาลวิสาขบูชาในแต่ละปี จะลุล่วงเลยไป เหตุการณ์สำคัญที่เกิดขึ้นในวันนั้น ยังทรงคุณค่า ทุกคนสามารถนำมาเป็นข้อคิดเตือนใจ และน้อมนำหลักธรรมมาปฏิบัติ เพื่อพัฒนาตนให้เข้าถึงเสรีภาพที่ถูกต้องสมบูรณ์ได้ในชีวิตประจำวัน

บทสรุป

มักมีคนบ่นว่า “เราเกิดมาในช่วงปลายพุทธกาล ไม่มีโอกาสฟังธรรมจากพระพุทธเจ้า” นับว่าเป็นความเข้าใจ ที่ไม่ตรงตามเจตนาของพระศาสดา เมื่อพระองค์ยังทรงพระชนม์อยู่ พระอานนท์ พุทธอุปัฏฐากกราบทูลพระองค์ว่า “เมื่อพระผู้มีพระภาค ปรีณิพพานแล้ว ข้าพระองค์และสาวกทั้งหลายจักมีใครเป็นที่พึ่ง?” พระองค์ตรัสว่า:-

โย โว อานนฺท ธมฺโม จ วินโย จ เทสิโต

ปญฺญตุโต โส โว มมจฺเจยน สตุถา.

ดูก่อนอานนท์ พระธรรมและพระวินัยใด ที่เรา (ตถาคต) แสดงไว้แล้ว บัญญัติไว้แล้ว พระธรรมและพระวินัยนั้น จะเป็นศาสดาของเธอทั้งหลาย เมื่อเราล่วงลับไป เราจึงควรภุมิใจ และชวนขวนขวายศึกษา คั่นคว้า น้อมนำหลักธรรมที่พระองค์สั่งสอนไว้ มาพัฒนาตนเองให้เข้าถึงเสรีภาพที่สมบูรณ์อย่างจริงจัง

ทวนกระแส

ผู้ประสงค์ดำรงตนให้พ้นโทษ
 มองประโยชน์ทั้งใกล้ไกลให้ถ่วงถ่วง
 โดยอาศัยภูมิปัญญา บารมี
 เป็นเครื่องชี้ทางออกบอกลี้ภัย
 ใครบอกว่าเกิดมาเพื่อคามเกียรตินั้น
 ไซ้รังเกียจคิดดูใหม่ไม่สงวน
 โดยน้อมนึกความเป็นไปให้ถ่วงถ่วง
 สัตว์โลกล้วนมีกามกันมันทั่วไป
 ถ้าคนเรามีเพียงกิน เกียรติ กาม
 จะงดงามกว่าสัตว์อื่นที่ตรงไหน
 เกิดเป็นคนต้องฝึกตนอยู่รำไป
 มีธรรมไว้ตามคูจิตรู้ผิดควร
 ทวนกระแสน้ำย่อมแพ้แก่กิเลส
 กำหนดเหตุความเป็นไปให้ถ่วงถ่วง
 นำเอาสิ่งที่เกิดดับมาทบทวน
 ทำสังวรสุขสทไสใจเยือกเย็น

กตัญญู

พระคุณแม่*

สัปดาห์ที่สองของเดือนสิงหาคม สังคมไทยสมมติให้เป็นเทศกาลวันแม่ ทั้งนี้ก็เพื่อปลุกจิตสำนึกลูกทุกคน ให้สำนึกในพระคุณของแม่ และตระหนักในพระคุณของพระแม่แห่งชาติด้วย การจัดเทศกาลวันแม่ขึ้นในเดือนนี้ ไม่ได้หมายความว่า วันเวลานอกนี้ ไม่มีค่าต่อความสำนึกในพระคุณของแม่ ทุกวันเวลาควรแก่การสำนึกและตอบแทนพระคุณแม่ของลูกทุกคนอยู่เสมอ

โดยพฤตินัยสังคมไทยคนส่วนใหญ่ ยังตระหนักในพระคุณของแม่ และยัง รู้คุณตอบแทนคุณพ่อแม่อย่างน่าพอใจ การตอบแทนพระคุณพ่อ แม่ อาจจะทำให้หลายลักษณะ ตามความเหมาะสมในแต่ละโอกาส และบุคคล บางท่านเดินทางมาอยู่ ไกลถิ่นแผ่นดินเกิด หรืออาจด้วยเหตุที่แม่ ได้ละโลกนี้ไปแล้ว ก็มีได้หมายความว่า ลูกจะหมด โอกาสในการตอบแทนคุณท่าน

ลูกคือหยาดแห่งชีวิต ที่ถูกถ่ายโอนมาจากพ่อแม่ トラบใดที่เรายังมีชีวิตอยู่ เราก็มีโอกาสดูแลตอบแทนพระคุณ ท่านให้ชีวิตแก่เรา มา ลูกทุกคนควรน้อมรักษาชีวิต อันเป็นสมบัติล้ำค่าที่ท่านมอบให้ อย่างนำพาชีวิตไปในทางที่ผิด อย่าตกเป็นทาสยาเสพติด อย่าปล่อยชีวิตไปในทางต่ำทราม การคิด การพูด การกระทำในสิ่งสร้างสรรค์ ไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น มีจิตสำนึกรับผิดชอบต่อตนเองและส่วนรวม

พฤติกรรมอย่างนี้ เป็นการประกาศเกียรติคุณของพ่อแม่ไปโดยปริยาย คนทั้งหลายมองเห็น จะพากันชื่นชมว่า “ลูกใครนะคุณแม่อบรมมาดีจัง” ในทางกลับกัน หากลูกประพฤติในสิ่งที่ไม่ถูกต้อง คนทั้งหลายจะพูดว่า “ลูกใครหว่า พ่อ แม่ไม่อบรมสั่งสอนบ้างหรือ!”

เพื่อเทิดทูนและบูชาพระคุณแม่ สำนึกนี้เป็นเพียงส่วนเลี้ยวแห่งการแสดงออกในการสำนึกและตอบแทนพระคุณ แต่เป็น สาสน์ที่หลังรินจากใจ ประหนึ่งเป็นสื่อแทนใจ จดึกทั้งหลายในโลก ปลุกจิตสำนึกของโลกให้ตระหนักในความรักของแม่ และช่วยกันตอบแทนพระคุณท่าน สรรพชีวิต ถูกถ่ายโอนมาจากความเป็นแม่ จากชีวิตหนึ่งสู่ชีวิตหนึ่ง จากพลังหนึ่งสู่พลังหนึ่ง จากคนยุคหนึ่งไปสู่คนอีกยุคหนึ่ง เชื้อมโยงสืบทอดต่อไปตราบนานับครัน

---

* เขียนลงวารสารเพื่อนธรรม ในเทศกาลวันแม่ปี ๒๕๔๑

สายใยแห่งความเป็นแม่ ไม่ได้ถูกกำหนดด้วยสัญชาติ ภาษา วัฒนธรรม ประเพณี ค่านิยม
ทัศนคติ ศาสนา และกาลเวลา

ความเป็นแม่

แม่เป็นผู้ให้ชีวิต แม่เป็นผู้ให้ความคิด
แม่เป็นผู้ให้วิญญาณแห่งความเป็นคนแก่ลูก
แม่ให้เรือนครรภ์เป็นที่พักอันปลอดภัย
แม่อุทิศเรือนกายเพื่อชีวิตลูก
แม่เป็นเพื่อนเล่นในยามลูกเหงา
แม่คอยปลอบเรายามเสียกำลังใจ
แม่เป็นผู้ให้ที่ไม่ทวงบุญคุณ
แม่เป็นธนาคารที่ไม่คิดดอกเบี้ย
แม่ยอมสูญเสียเพื่อให้ลูกได้
แม่ยอมพลีชีวิตเพื่อให้ลูกรอด
ความยิ่งใหญ่ของแม่
แม้ตนจะถูกผู้คนเขตราหน้าว่า
เป็นคนต่ำ เป็นคนเลวสักปานใด
แต่แม่อีกยังหวังและปรารถนาทุ่มเทแรงกาย กำลังใจ
เพื่อให้ลูกประสบความสำเร็จในทางที่ดี
ลูกประพาศิตนเป็นคนดี
ผู้มองเห็นและให้กำลังใจเป็นคนแรก คือแม่
ลูกประพาศิตนเป็นคนชั่วเลวทราม
แม่เป็นทุกข์เจียนตายยิ่งกว่าไฟสุมทรวง
แม้จะทุกข์อย่างไร แม่อีกจะเก็บความทุกข์ไว้ในใจ
โดยที่แม่จะปลอบใจตนเองว่า
“สักวันหนึ่งลูกของฉันต้องเป็นคนดี”
ความเจริญทางวัตถุ...

ที่ไม่สมคูลกับคุณค่าทางจิตใจ
 เป็นสิ่งบั่นทอนสายใยความปรารถนาดี
 ที่แม่มีต่อลูกให้ขาดสะบั้นลง
 คำวิงวอนด้วยความหวังดีของแม่
 ถูกแปรเป็นสิ่งขัดขวางความก้าวหน้า
 ในภรรสนะที่เปี่ยมเบนของลูกบางคน
 ที่ถูกอำนาจชาตนาแห่งวัตถุนิยมเข้าครอบงำใจ
 ทำให้มองเห็นกงจักรเป็นดอกบัว
 มองเห็นความชั่วเป็นความดี

อำนาจวัตถุนิยม...

ลูกกระซากลูกอันเป็นสุดที่รักไปจากอกของแม่
 ลูกหลงระเริงสีสั่นแห่งอำนาจวัตถุนิยมแห่งยุคสมัย
 ไม่ใส่ใจในความรักที่แม่หยิบยื่นให้
 ลืมสิ้นซึ่งคุณค่าอันม่น น้ำคำ น้ำใจ ของแม่
 ถึงอย่างไรลูกก็ไม่อาจทอดทิ้งแม่ได้
 เพราะทุกอณูแห่งชีวิตลูกเกิดจากสายใยชีวิตแม่
 ยามลูกตกทุกข์ได้ประสบเคราะห์กรรมลำบาก
 จะอุทานขอความช่วยเหลือว่า “แม่ช่วยลูกด้วย!”
 เคยประจักษ์มามากแล้ว
 ยามลูกตกกระกำลำบาก มีหรือผู้ที่จะเข้ามาช่วยเหลือ
 โดยไม่ต้องขอร้องหรือหวังผลตอบแทน
 แม่เทพยดายามที่จะช่วยเหลือใคร ต้องอาศัยการเส้นสรวง
 แต่คุณแม่ยอมพลีชีวิตเพื่อช่วยให้ลูกรอด
 โดยไม่ต้องขอร้องวิงวอน

อำนาจวัตถุนิยม...

กระซากลแม่ไปจากลูกโดยไม่ใยดี
 นำแม่ และสถาบันแม่ไปล้อเลียนในรูปแบบต่าง ๆ

นำแม่ไปเป็นเครื่องมือแสวงหาผลประโยชน์ทางวัตถุ
 นำแม่ไปเป็นเครื่องมือสนองตอบทางกามารมณ์
 มอมเมาเยาวชนให้ลุ่มหลงจนลืมพระคุณแม่
 ทั้ง ๆ ที่เขาเหล่านั้นเกิดมาจากอ้อมอกแม่
 อำนาจวัตถุนิยม มีอิทธิพลมาก
 ถึงขนาดทำให้แม่จำลูกของตนเองไม่ได้
 ขวาลูกฆ่าแม่ผู้ให้กำเนิด
 ผ่านเครือข่ายสื่อสารระลอกแล้วระลอกเล่า
 โลกก็ไม่ตระหนักถึงความเลวร้ายของอำนาจวัตถุนิยม
 และไม่สนใจหาทางแก้ไขให้สถานการณ์เลวร้ายให้กลายเป็นดี
อำนาจวัตถุนิยม...
 ทำให้หญิงที่มีความพร้อมทางกายภาพ
 แต่ขาดความพร้อมในความเป็นแม่
 นำสายเลือดที่เกิดจากตนไปทิ้ง
 โดยได้รับความร่วมมือจากหมอและชายโรค
 ขวาลเหล่านี้ทำให้แม่สะเทือนใจและเสียขวัญ
 แม่จำ แม่อย่าได้กังวล...
 แม้ลูกต้องทุกข์ จนเลือดตาแทบกระเด็น
 ลูกจะไม่เปลี่ยนใจเดินตามสิ่งเลวร้าย
 เพื่อแลกเปลี่ยนกับความสะดวกทางวัตถุ
 หากแนวความคิดการกระทำนั้น
 ส่งเสริมการทำลายคุณค่าของแม่
 ลูกจะไม่หลงทำตาม
 วิญญาณแห่งความเป็นแม่
 ได้ปลุกจิตสำนึกของลูกเสมอว่า อะไรควร อะไรไม่ควร
 ตราบใดที่ลูกยังมีลมหายใจ ลูกจะใช้วันเวลาสำนึก
 และตอบแทนคุณ ไปจนกว่าชีวิตจะหาไม่!

วิญญาณแห่งความเป็นแม่ จะช่วยโอบอุ้มประคองโลกไว้ไม่ให้ย่อยยับป่นปี้ก่อนเวลาอันสมควร トラบไคที่ลูกยังสำนึกตอบแทนพระคุณแม่ บางครั้งเราทุ่มเททุกอย่าง เพื่อคนที่เราไม่คุ้นเคย และไม่คุ้นหน้า แต่มารดาที่เราอยู่กั่บท่านแต่เกิด ทำไมลูกให้อะไรแก่ท่านได้แสนยากเย็น จิตสำนึกแห่งการตอบแทนคุณ ไม่ต้องแลกเปลี่ยนด้วยเงินตรา ไม่ต้องอาศัยปริญญา พวงท้าย ขอเพียงลูกสลัดอำนาจวัตถุนิยมออกจากใจ พระคุณแม่ก็หลังริ นเข้าสู่จิตสำนึกได้ง่ายดาย ะ เมื่อคุณธรรมขโลมหลังสู่จิตใจแล้ว ลูกจะมีคำตอบด้วยตนเองว่า ควรจะทำอะไรตอบแทน พระคุณแม่บ้าง

สร้างความเป็นไทหน้าใจพ้นทุกข์*

ความทุกข์คือปัญหา เป็นตัวแปรสำคัญ ที่ทำให้มนุษย์แสวงหาทางออก ค้นหาความจริงเพื่อแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นให้ลุล่วงไป ปัญหาต่าง ๆ จะไม่ยอมหยุดตัวมันเอง ตราบใดที่ยังมีการสร้างเหตุ การ จะหยุดปัญหาก็ต้องค้นหาให้พบเหตุ จากประสบการณ์ที่มนุษย์ต้องเผชิญกับความทุกข์ และพยายามคิดค้นหาทางดี บทุกข์ ตามสัญชาตญาณและความรู้ความสามารถ โดยลำดับ สะสมประสบการณ์นานวันเข้า ได้นำสิ่งนั้นมาเป็นค่านิยม ท วรรณคดี ประเพณี วัฒนธรรม และศาสนาในเวลาต่อมา

ความทุกข์เป็นแรงขับให้ค้นหาความจริง

มนุษย์ต้องลองผิดลองถูก เพื่อหาทางดับทุกข์ บางยุคต้องเอาชีวิตเข้าไปเป็นเครื่องทดลอง คนแล้วคนเล่า รุนแล้วรุ่มเล่า กว่าจะพบ ทางออกที่เหมาะสม ต้องใช้เวลา ยาวนาน เจ้าชายสิทธัตถะ มกุฎราชกุมาร แห่งกบิลพัสดุ์นคร เบื้องต้นพระองค์ถูกอิทธิพลของความทุกข์ท่วมทับ

หากมองเพียงผิวเผิน โดยภาพรวมพระองค์เสวยความรื่นเริงสำราญท่ามกลางโลกีย์สุข เยี่ยงราชกุมารในยุคนั้นจะพึงเสวย ทำไมพระองค์ต้องสลัดทิ้งสิ่งเหล่านั้นไป เหตุผลคือความทุกข์ที่ทรงพิจารณาเห็นจากการมองสิ่งต่าง ๆ อย่างรอบ คอบลึกซึ้ง และทรงมองการณ์ไกล ไม่ได้คำนึงถึงแต่เรื่องของพระองค์ แต่ทรงเอื้อ อาทรต่อผู้ที่พระองค์รัก เคารพ ปราบปราม จะให้เพื่อนร่วมโลกหลุดรอดออกไปเสียจากกองทุกข์ ยิ่งมองเห็นเทวทู ต อันเป็นสิ่งปลุก จิตสำนึกให้รำลึกถึงความจริง ๔ ประการคือ คนแก่ คนเจ็บ คนตาย และสมณะ

การเห็นคนแก่เป็นสิ่งกระตุ้นให้ระลึกถึงความจริงอย่างไร การพิจารณาถึงคนแก่ ถ้าไม่ปล่อยใจให้ความกลัวเข้าครอบงำ ก็จะมองเห็นความแก่ จิตที่เคยผลิตผลิตอยู่กับรูปอัน

---

* บทความนี้เขียนขึ้นปลอบใจคนไทย ในยามประสบปัญหาเศรษฐกิจฟองสบู่แตกในปี ๒๕๔๐

สวสค ช่วยวนให้จิตลุ่มหลง ก็จะได้สติหวนคำนึงถึงตนเอง ถึงคนที่เคารพรัก แม่ จะรักและปรารถนาอย่างไร ก็ไม่สามารถป้องกันความแก่นั่นได้

ความแก่ที่แท้คือสมบัติติดตัวมนุษย์ และสรรพสิ่งมา พระองค์ทรงคำนึงว่าทำไมมนุษย์ต้องแก่ เกิดมาแล้วไม่แก่ไม่ได้หรือ การเห็นคนเจ็บ ทรงพิจารณาความเจ็บ ที่กำลังครอบงำเพื่อนมนุษย์ และสรรพชีวิตอยู่ ช่างเป็นสิ่งทำลายความสุข ความสงบอันร้ายกาจ ยากที่คนธรรมดา ซึ่งยังไม่ได้ฝึกตนจะเอาชนะได้ ความ เจ็บนี้เป็นสิ่งที่ต้องมาเยือนทุกชีวิต โดยไม่ต้องเชื่อเชิญ ทรงมองเห็นคนตาย แล้วพิจารณาอย่างลึกซึ้งถึงความตาย ความตายเป็นจุดมานานคำ ที่รอเวลาปิดฉาก ชีวิตลง ทรงคำนึงว่ามนุษย์เกิดมาเพียงแสวงหา กิน กาม เกียรติ เท่านั้นหรือ

แนวทางให้ค้นพบความจริง

การมองเห็นสมณะ เป็น คำตอบพื้นฐานที่ทำให้พระองค์พบลู่ทางแสวงหาความจริง ทั้งนี้ก็เพราะบุคลิกและวิถีชีวิตของสมณะ สงบเยือกเย็นและอิสระ เหมาะแก่การแสวงหาค้นคว้าความจริง และหนทางหลุดรอดไปจากกองทุกข์ จึงทรงอุทาน ว่า “**สาธุ โข ปุพฺพชฺชา**” การบวชดีแท้ เพราะเป็นวิถีทาง ที่สามารถสลัดออกซึ่งเครื่องพันธนาการต่าง ๆ อัน อาจยังประโยชน์สูงสุดให้สำเร็จ เมื่อได้เวลาอันสมควรจึงตัดสินใจพระทัย สลัด จากสิ่งอันวนความ สะดวกทางกายทั้งหมดไปสู่ทางอิสระ อันเป็นลู่ทางที่จะให้ค้นคว้า และเข้าถึง ความจริงสูงสุดที่สามารถนำไปช่วยมนุษย์ ให้รอดพ้นจากความทุกข์ทั้งปวงได้

ทางรอดที่ไม่เคยปิดกั้น

ศาสตร์และศิลป์แห่งการดำรงชีวิตอันประเสริฐ ที่พระองค์ทรงค้นพบและเข้าถึง มิได้ สงวนไว้ใช้แต่เพียงพระองค์เดียว ทรงเปิดกว้างที่จะให้ทุกคนค้นคว้าศึกษาน้อมนำ ไปปฏิบัติ แม้กาลเวลาจะล่วงเลยมานาน ทางนั้นยังมิได้ปิดกั้น ผู้ปรารถนาสามารถดำเนินไปสู่ความดับทุกข์ได้ ตามกำลังสติปัญญา และความพากเพียรพยายามของตน

โลกถูกความทุกข์ครอบงำอย่างเหลือล้น แต่ผู้ตื่นรู้เพื่อออกจากกองทุกข์จะมีน้อย ส่วนใหญ่จะตื่นรู้หนีออกจากกระแสทุกข์เก่าไปสู่กระแสทุกข์ใหม่ คนแล้วคนเล่า รุ่นแล้วรุ่น

เล่า วณเวียนไปจุจเงื่อนปมด้ายที่ยุง จนไม่รู้ว่าจะเงื่อนปมคันอยู่ ณ จุดใด เข้าทำนอง “นกมองไม่เห็นฟ้า ปลา มองไม่เห็นน้ำ ไส้เดือนมองไม่เห็นดิน ผู้ประมาทมองไม่เห็นกองทุกข์ที่ทับถมตนอยู่ทุกวี่ทุกวัน”

เจอทุกข์อย่าทิ้งธรรม

ช่วงนี้สังคมไทยกำลังประสบปัญหาหลายด้าน ทั้งจากภัยธรรมชาติ น้ำท่วมไหลบ่าท่วมทับไร่นา ทรัพย์สินต่าง ๆ พังพินาศกระจายไปทั่วทุกภาคของประเทศ ภัยอันเกิดจากน้ำมีมนุษยชาติที่มุ่งเอาประโยชน์ส่วนตน ไม่คำนึงถึงส่วนรวม ตัดไม้ทำลายป่า บ้างก็เผาป่าเพื่อหาของป่า หรือเผาป่า เพื่อขับไล่ชุมชนให้ออกจากพื้นที่ที่ตนต้องการ จนเป็นเหตุให้เกิดมลภาวะกระจายปกคลุมพื้นที่หลายประเทศ(ไฟไหม้ป่าในอินโดนีเซียควันไฟ กระจายมาถึงประเทศมาเลเซียและไทย) เค็ดรื้อรันทันไปถ้วนหน้า

ภัยที่เกิดจากการแปรปรวนทางด้านเศรษฐกิจ จะเป็นภัยซึ่มลึกยิ่งกว่าไ ฟสุ่มขนสร้างความเค็ดรื้อรันทันแก่ชนเกือบทุกชั้นทุกระดับ ในสังคม เงินตราที่หมั่นสะสมไว้ในสถาบันการเงินต่าง ๆ อยู่ มาก็หดหายไป ทั้ง ๆ ที่ยังไม่ได้ใช้ นี่มันอะไรกัน หลายคนร้องอุทาน ด้วยความหวั่นใจ อย่าเพิ่งเสียขวัญและกำลังใจ โลกนี้ก็เป็นอย่างนี้แหละ พระพุทธองค์ทรงมองเห็นข้อเท็จจริง จึงตรัสโลกธรรมเอาไว้ ให้หมั่นนำมาเตือนใจเสมอว่า

มีลาภ ย่อมมีเสื่อมจากลาภ   มียศ ย่อมมีเสื่อมจากยศ

มีสรรเสริญ ย่อมมีนิินทา   มีสุข ย่อมมีทุกข์เป็นของคู่กัน

ปรับใจให้ยอมรับความเป็นไปตามความเป็นจริง ตั้งสติ ไว้ให้มั่น จะพบทางออกที่เหมาะสมอย่าท้อแท้ อย่าหมดหวัง

จริงอยู่ปัญหาบางอย่างไม่น่าจะเกิด แต่ก็เกิดขึ้นจนได้ เพราะความมกง่ายเห็นแก่อำนาจ เห็นแก่ตัวของคนบางคนบางกลุ่ม กา รไปโทษไปมองในทำนองนั้น ดูจะ มีการวิพากษ์วิจารณ์กันอย่างแพร่หลายในสื่อต่าง ๆ อยู่แล้ว สังคมไม่อาจฟื้นตัวได้ เพียงอาศัยการค้า คำวิจารณ์ที่ปราศจากการช่วยชี้แนะทางออกที่เหมาะสม ที่พูดเช่นนี้ไม่ได้หมายความว่าให้ช่วยกันกลบเกลื่อนความจริง ปกป้องการทำงานบกพร่องของคนบางคนบางกลุ่ม ความเป็นจริงเป็นอย่างไรทุกคนล้วนประจักษ์แก่ใจ

ดูจอมองเห็นบาดแผลที่กำลังเน่าเฟะว่า เกิดจากอะไร สมควรแล้วหรือ ที่จะเดิมเชื้อแห่งความเน่าช้าเดิมลงไปอีก ผู้หวังความเจริญแก่ตนและส่วนรวม เมื่อมองเห็นข้อบกพร่องจะต้องรีบค้นหาทางแก้ไข ดังพุทธองค์ที่ทรงมองเห็นความทุกข์ครอบงำมวลสัตว์โลก จึงยอมเสียดลความสุขส่วนพระองค์ ออกแสวงหาความจริง จนสามารถพบทางออก และนำมาบอกแก่เพื่อนมนุษย์ในเวลาต่อมา

ปลุกสำนึกความเป็นไท

พระพุทธองค์เตือนสติเพื่อนร่วมโลกว่า “อย่าทำโลกให้รัก อย่าเป็นคนรักโลก ” ความหมายของโลก มีทั้ง ในแง่ของพื้นที่อันเป็นกายภาพของโลก แต่โลกที่พระองค์ทรงย้ำเตือนเป็นพิเศษหมายถึงโลกคือหมู่มสัตว์ อย่าทำโลกให้รัก หมายถึงทุกคนควรพัฒนาจิตใจ ให้อิสระ อย่าปล่อยใจให้ตกเป็นทาส ความโกรธความอยากได้ ความหลงใหล ในสิ่งยั่วชวน จนจิตใจขาดอิสระ รกชฎไปด้วยป่าคือความเห็นแก่ตัว ทำอะไรเอาแต่ใจตนเอง ไม่คำนึงถึงความทุกข์ความเดือดร้อนของผู้อื่น

ทุกคนต้องปลุกจิตสำนึกความเป็นไท ไม่ปล่อยใจให้ตกอยู่ใต้ อิทธิพลของอำนาจและวัตถุ อะไรที่เป็นไปเพื่อประโยชน์เพื่อความสุขแก่ส่วนรวม แม้ตนเอง ต้องเสียดลประโยชน์ไปบ้าง ควรเสียดลเพราะความอยู่รอดของประเทศชาติเป็นเรื่องใหญ่ อย่าได้นิ่งนอนใจ

แต่ถ้าปราศจากจิตสำนึกแห่งความเป็นไท ก็ยากที่จะมองเห็นทางออกและข้อเท็จจริงได้ ความเป็นไทเท่านั้น ที่จะช่วยเหลือคนไทยในยามที่ผจญอยู่กับปัญหา ซึ่งกำลังรุมล้อมอยู่ในขณะนี้ จึงไม่สายหากทุกคนปลุกจิตสำนึกความเป็นไทให้เกิดขึ้นแก่ตน

จิตสำนึกความเป็นไท*

สะเทือนใจ ยามเพื่อนไทย ตกฐานะ
 ยากที่จะให้นิยามอันเหมาะสม
 ยิ้มไม่ออกบอกไม่ได้ใจระทม
 ความตรอมตรมมีเกินกว่าจะจบบรร
 หากว่านั่งดูตายไม่นำพา
 ท้าวพารา เป็นอย่างไรก็ไม่สน
 ผิดวิสัยใจที่ฝักสำนึกตน
 ให้ช่วยคนยามทุกข์ทุกวี่วัน
 ภัยจากน้ำท่วมทับหลายพื้นที่
 ปฐพีแทบเคลื่อนให้เลื่อนล้ำ
 พายุโกรกโลกแปรปรวนสุดรำพรรณ
 หรือเทวัญเคืองโกรธลงโทษไทย
 ด้านสังคมทุกข์ทับนับทวี
 ตกเป็นหนี้แบกภาระสุดปราศรัย
 ต่างชาติหยามทุกเช้าค่ำซ้ำเติมไทย
 จะมีใครช่วยได้เศร้าใจจริง
 ตื่นเถิดไทยอย่าปล่อยใจให้จมทุกข์
 เร่งประยุกต์พุทธวิธี ที่เหมาะยิ่ง
 อย่าโทษดาว ราวป่าแม่ฟ้าดิน
 เหตุทั้งสี่เกิดขึ้นในวิสัยคน
 คนเผาป่าเพื่อค้นหาสิ่งอยากได้
 ต่างรุกไล่ มีทั่วไปไซ้หมิ่น
 ไม่คำนึงถึงความทุกข์แสนอนันต์
 ไฟโลกันตรักลุ่มรุมในใจเขาก่อน

---

* แต่งขึ้นในช่วงที่คนไทยเจอปัญหาเศรษฐกิจฟองสบู่แตก ในปี พ.ศ.๒๕๔๐

พุทธร่องค์ทรงชี้มีทางออก
 ไข่หลอนหลอกให้หลงไหลในคำสอน
 ยุคใดโลกถูกความโลภคอยจับต้อน
 ความเร่าร้อนจักมีทุกวี่วัน
 เมื่อยามโลกถูกภัยร้ายท่วมทับนี้
 ทางออกมีรีบเร่งไข้ให้เหมาะมัน
 การศึกษาเหตุที่มาสิ่งสำคัญ
 คนทุกชั้นเลิกหลงไหลในส่วนเกิน
 เริ่มต้นที่ทุกคนฝึกฝนใจ
 มีอะไรควรแบ่งปันนำสรรเสริญ
 ผู้มีน้อยให้ออกาสเขาก้าวเดิน
 ลดส่วนเกินจากเราให้เขาไป
 แล้วทุกคนเพียรฝึกตนให้แข็งแกร่ง
 เมื่อภัยมารู้เท่าทันไม่หวั่นไหว
 แม้เหตุการณ์จะตกอับสักเพียงใด
 ขอเพื่อนไทยจงรู้รักสามัคคี
 อย่าแคลงใจแม้ว่าใครจะชั่ว
 ด้านวัตถุต้องเรียนรู้อัศจรรย์ศรี
 ใช้วิชาบริหารถูกวิธี
 แนวทางนี้เป็นเหตุให้พ้นภัยเอ๋ย

กตัญญูลี*

---

* นามปากกา พระมหาทวีป กตปุญโญ ที่ใช้เมื่อเขียนบทร้อยกรอง

เพียงเม็ดทราย*

ส่วนรวมเป็นสิ่งสำคัญจะทำอะไรไม่ว่าในด้านบวกหรือว่าด้านลบ จักต้องคิดใคร่ครวญอย่างรอบคอบ สังคมมั่นคงปัจเจกชนก็อยู่เป็นสุข การคำนึงถึงประโยชน์สุข ของส่วนรวมมีรากฐานมาจากหลักธรรม อันทรงคุณค่า ที่ศาสนาได้ปลูกฝังไว้

พระพุทธเจ้าทรงค้นพบสัจธรรมแล้วนำธรรมะที่ค้นพบออกเผยแผ่แก่ประชาชน เพื่อปลูกฝังให้คนเข้าใจหลักความจริง ความถูกต้อง ความดีงาม และความบริสุทธิ์ ตรัสย้ำเสมอว่า จะทำสิ่งใดจะต้องคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมเป็นที่ตั้ง แม้พระองค์จะมีอำนาจบริหารสูงสุดในหมู่สงฆ์ แต่ทรงคำนึงถึงส่วนรวมเป็นสำคัญ พระจริยาวัตรอันงดงามนี้ มีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตสังคมชาวพุทธมาเป็นเวลานาน

วัดเคยเป็นศูนย์กลางทางสังคมอันเหนียวแน่น เคียงคู่กันมากับประวัติศาสตร์ของชนชาติไทย ประชาชนใช้วัดเป็นจุดนัดพบ เป็น สถานศึกษา สถานพยาบาล รักษา ความเจ็บป่วยทั้งกายและใจ เป็นศาลสถิตความยุติธรรม เป็นศูนย์รวมการบำเพ็ญประโยชน์ เป็นเวทีสาธารณะ และอื่น ๆ อันเป็นสิ่งดีงาม ตามแต่ชุมชนจะเลือกสรร

ประชาชนได้ปลูกจิตสำนึก จนกลายมาเป็นค่านิยม วัฒนธรรมประเพณีว่า ยามที่ผู้คนเข้าไปในวัด เมื่อก้าวเท้าเดินออกจากวัด อาจจะมีเศษดินเม็ดทรายติดเท้าไปบ้าง แม้ไม่มีเจตนาที่จะทำเช่นนั้น แต่ด้วยจิตสำนึกจึงมองเห็นว่า ประโยชน์ส่วนรวมแม้เล็กน้อย ไม่ควรสลายไปด้วยจิตสำนึกอันงดงามนี้ จึงเกิดประเพณีขนทรายเข้าวัด เพื่อปลูกจิตสำนึกสร้างประโยชน์แก่ส่วนรวม

ขณะผู้เขียนยังเยาว์วัย เคยถูกคุณยายตำหนิและกล่าวตักเตือน เพียงเพราะเราปีสตาვეรดลงในคลอง “อย่านะหลาน!แม่คงคาท่านจะเสียใจ การทำอย่างนี้ จะไม่เป็นผลดีต่อเจ้าตลอดจนเพื่อนบ้าน กุ้งน้ำตอนปลาย ยังมีคนสูงอายุ พระสงฆ์องค์เจ้า ท่านต้องใช้น้ำนี้อาบ กิน เจ้าคิดดูให้ดี !” คำเตือนนี้ยังคงก้องอยู่ในความทรงจำ เราจึงไม่กล้าประพฤติดังนั้นอีก

---

* เพียงเม็ดทราย เป็นบทความที่เขียนขึ้นเพื่อสะท้อนให้เห็นถึงการทำความดีเพื่อส่วนรวม ที่สังคมไทยในยุคก่อน ยังนิยมการขนทรายเข้าวัด เพราะวัดเป็นสถานที่ ฝึกตนของคนในสังคมให้ทำงานเพื่อส่วนรวม

เพราะละอายแก่ใจตนเอง วาจาอันอ่อนโยนที่พรา่เดือนถูกกาลเทศะ มีผลต่อการนำไปปฏิบัติได้จริง

ยุคที่โลกเจริญด้วยวิทยาศาสตร์เทคโนโลยี แต่การรณรงค์ในเรื่องต่างๆ จะมีผลทางปฏิบัติน้อยลงไปทุกที ทรัพยากรธรรมชาติ ทั้งที่มีบนภาคพื้นดิน ในน้ำ บนฟากฟ้า นับวันจะเหลือน้อยลงเป็นมรดกเพื่อส่วนรวมน้อยเต็มที สำคัญผู้รณรงค์ต้องทำตนเป็นแบบอย่างด้วย บรรพบุรุษท่านไม่มีเครื่องมือที่ทันสมัย แต่ท่านมีจิตใจรัก ปกป้องประโยชน์ส่วนรวม สังคมเราเคยอุดมสมบูรณ์ด้วยป่าไม้ แม่น้ำ แร่ธาตุ และทรัพยากรอื่น ๆ อีกมากมาย หากพวกเรารู้จักสานต่อเจตนาของบรรพบุรุษ เราคงไม่หลงอำนาจเงิน จนปล่อยให้พวกแสวงหาประโยชน์ตนเพียงไม่กี่กลุ่ม บ่อนทำลายทรัพยากรลงอย่างย่อยยับ มองไปทางไหนก็พบแต่การสูญสลายของประโยชน์ส่วนรวม

ไอ้คงพญาเย็น เจ้าเคยโอบอุ้มขุนเขาน้อยใหญ่ หยิบยื่นความอุดมสมบูรณ์ให้อุทกธารขลุ่ยหลังไปยังแควน้อยใหญ่ อาภรณ์อันทรงคุณค่า ถูกพวกเห็นแก่ตัวไม่กี่กลุ่ม กระชากไปห้ำหั่นไม่เหลือร่องรอย แห่งป่าสมบูรณ์ ให้ลูกหลานได้มองเห็น และภาคภูมิใจ ขอบจิตสำนึกแห่งการปกป้องรักษาประโยชน์ส่วนรวม จากเพื่อนมนุษย์ ที่รักความสุขเกลียดความทุกข์ทุกคน แม้จะหลงเหลืออยู่น้อยเพียงเม็ดทราย จงช่วยประสานรวมตัวให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ช่วยกันคิด ช่วยกันทำ ในสิ่งที่ถูกต้อง เพื่อปกป้องประโยชน์ส่วนรวม ให้ดำรงอยู่

ทุกชีวิตเป็นส่วนหนึ่งของธรรมชาติ มนุษย์ไม่ได้ถูกสร้างมาให้เป็นผู้ใหญ่ เป็นนายเหนือธรรมชาติ เราต่างฝ่ายต่างพึ่งพาอาศัยกัน ช่วยเหลือกัน ดันไม้ไผ่ใหญ่ ออกปกคลุมให้ความชุ่มชื้นแก่พื้นดิน แมลงช่วยผสมเกสรขยายพันธุ์พืช สัตว์นานาชนิดทั้งบนบกและในน้ำ ได้ปรับความสมดุลในการดำรงอยู่ แล้วท่านล่ะจะรออะไร หรือไม่มีจิตสำนึกเพียงเม็ดทรายที่จะทำอะไรเพื่อประโยชน์ส่วนรวมอยู่เลย

อำนาจเงิน

ผู้มีวเมาทำโลกโยกสะท้าน
 เพราะตกฐานประมาทขาดเหตุผล
 บางประเทศถูกรุกรานจนปี่ป่น
 ด้วยอํางตนพิทักษ์โลกน่าโศกจริง
 สมณะเป็นแบบอย่างทางสละ
 ด้วยธรรมะพุทธองค์สูงส่งยิ่ง
 แต่ยุคนี้ดูให้ตึ๋นน่าเศร้าจริง
 นักบวชวิ่งแย่งลาภกันฉันทเศร้าใจ
 อันพ่อแม่มีแต่ให้ห่วงใยลูก
 จิตพันผูกทุกคืนวันไม่หวั่นไหว
 แม้ชีวิตอาจสละเพื่อลูกได้
 แล้วทำไมแม่ยุคนี้ที่อับจน
 คนแหย่แฉ่งคุณธรรมเหตุน่าสุข
 โลกจึงลุกเป็นไฟไปทุกหน
 ไม่มีใครสนใจปรับปรุงตน
 แต่ละคนอยู่ได้บาทอำนาจเงิน

กตัญญู

รักไทยให้ถูกทาง

ในยุคที่ประเทศไทยมีนามว่า สยาม คงไม่มีวลีงาม ที่พูดกันในวันว่า “**รักสยามปกป้อง สยาม ทำเพื่อสยาม**” อย่างแพร่หลาย ดังคำไพเราะที่มักกล่าวกันในยุคปัจจุบัน แต่สยามก็ดำรงมั่นฟันฝ่าอุปสรรคต่าง ๆ มาได้ ตั้งแต่จำความได้ คำไพเราะในทำนองว่า “**เราต้องรักประเทศไทย ปกป้อง ความเป็นไทย รักษาความเป็นไทยขอ งเราไว้ให้มั่นคง**” แต่ไม่ได้รับการชี้แนะว่า อะไรคือความเป็นไทย ใครบ้างที่ควรรัก และรักที่ถูกต่อนั้นเป็นอย่างไร ผู้ที่บอกให้รักปกป้องไทยที่ได้ยินบ่อย ๆ คือครู อาจารย์ ผู้นำในชุมชนท้องถิ่นตลอดจน ผู้นำระดับประเทศ แต่ภาพแห่ง การกระทำบางอย่างของผู้ นำมักจะขัดกับคำพูด โดยผู้นำในชุมชนบางคนร่วมมือกับนายทุนตัดไม้ทำลายป่า หรือเกณฑ์แรงงานคนในชุมชน ที่รู้เท่าไม่ถึงการณ์ ไปใช้ประโยชน์ส่วนตน

ปัจจุบันสื่อต่าง ๆ มีประสิทธิภาพสูง มาก สามารถนำสิ่งที่ประสงค์ สู่กลุ่มเป้าหมายได้รวดเร็ว แต่สิ่งที่ยังขาดอยู่คือแบบอย่าง ที่ควรทำตาม คนไทยไม่ใช่คนดูเฉย ๆ หรือมีนิสัยดื้อรั้น แต่แบบอย่างที่ดี ที่เราควรทำตามนั้นยังมีอยู่หรือ?

ไทยเป็นชาติที่มีภาษา ค่านิยม วัฒนธรรม ประเพณี และ ศาสนาเป็นเอกลักษณ์ในการปฏิบัติของตนมานาน พระมหากษัตริย์เป็นกำลังสำคัญในการสร้างความเป็นปึกแผ่นประสานความรู้รัก สามัคคี ระหว่างชนในชาติ เคยพิชิตศัตรูเคียงคู่กับทหารหาญในสมรภูมิตามที่ชาติประสบภาวะคับขัน ทรงใช้พระสติปัญญาฟัน ฝ่าอุปสรรค นำพาประเทศชาติให้รอดพ้นจากอันตรายต่าง ๆ มานับครั้งไม่ถ้วน คนไทยในระดับหนึ่ง ได้เจริญรอย ตาม ทศพิธราชธรรม ที่องค์พระประมุขของชาติ ทรงปฏิบัติเป็นแบบอย่างมาโดยลำดับ

ทศพิธราชธรรม เป็นธรรมของพระราชา เป็นกิจวัตรที่พระ เจ้าแผ่นดินทรงบำเพ็ญเป็นคุณธรรมของผู้ปกครองบ้านเมือง เป็นธรรมภายิตที่ปรากฏอยู่ในคัมภีร์ความว่า

ทานํ สีลํ ปริจาคํ

อาหุขว์ มทุทว์ ตปํ

อโกธํ อวิหีสณฺจ

ขนฺติญฺจ อวิโรธนํ

๑. **ทาน** การให้คือการสละทรัพย์สินสิ่งของบำรุงเลี้ยง ช่วยเหลือ

ประชาชน ตลอดจนการบำเพ็ญสาธารณะประโยชน์

๒. **ศีล** ความประพฤติดีงาม สรรวมกายวาจา ประกอบแต่

กรรมสุจริต รักษาเกียรติคุณเป็นแบบอย่างในทางถูกต้อง

๓. **ปริจาคะ** การบริจาค สละออกได้ ซึ่งความสุขสำราญส่วนตน

เพื่อประโยชน์ และความสุขแก่ประชาชนและประเทศชาติ

๔. **อาชชวะ** ความซื่อตรง คือซื่อตรงทรงสัตย์ไว้มายา ปฏิบัติ

ภารกิจโดยสุจริต มีความจริงใจไม่หลอกลวงประชาชน

๕. **มัททวะ** ความอ่อนโยน คือมีอัธยาศัยไมเย่อหยิ่งหยาบคาย

มีความสง่า เกิดแต่ท่วงทีกิริยาสุภาพนุ่มนวล

๖. **ตปะ** ความทรงเดช คือเผากิเลสตัณหา มิให้เข้ามาครอบงำ ย่ำจิตใจ

ระงับยับยั้งข่มใจได้ ไม่ปล่อยใจให้หมกมุ่นในสิ่งที่ไม่ควร

๗. **อภโกธะ** ความไม่โกรธ คือไม่ลุอำนาจความโกรธจนเป็น เหตุให้

วินิจัยความและกระทำการต่าง ๆ ผิดพลาด เสียหาย

๘. **อวิหิงสา** ความไม่เบียดเบียน คือ การไม่บีบคั้นกดขี่ เช่น

เก็บภาษีขูดรีด หรือเกณฑ์แรงงานเกินขนาด

ไม่หลงระเริงอำนาจจนขาดความกรุณา

๙. **ขันติ** ความอดทน คือ อดทนต่องานที่ตรากตรำ ถึงจะยาก

ลำบากร่างกายน่าเหนื่อยหน่ายเพียงไร ก็ไม่ท้อถอย

ถึงจะถูกขู่เข็ญด้วยคำพูดเลียดสืออย่างไร

ก็ไม่หมดกำลังใจ ไม่ยอมละทิ้ง หน้าที่อันชอบธรรม

ที่บำเพ็ญอยู่ ให้วินิจัยความ และกระทำการ

ต่าง ๆ ผิดพลาด เสียความถูกต้องเป็นธรรม

๑๐. **อวิโรธนัง** ความไม่คลาดธรรม คือวางองค์เป็นหลักหนัก

แน่นในธรรม ไม่มีความเอนเอียงหวั่นไหวเพราะถ้อยคำที่ดีร้าย ลากสักระ

หรืออารมณ์ที่พอใจ หรือไม่น่าพอใจ สถิตมั่นในธรรม คือไม่ประพฤติดนให้

คลาดเคลื่อนไปจากความถูกต้องชอบธรรม

หลักธรรมอันเป็นพระจริยาวัตรขององค์พระประมุขแห่งชาติ มิได้ผูกขาดห้ามใช้ ทุกคนในชาติ สามารถเจริญรอยตามได้ ความถูกต้องดีงาม ความปลอดภัยมั่นคง ความดำรงมั่นแห่งความเป็นไทย จะสถิตยถาวร ขอเพียงประชาชนในชาติ มีจิตใจ มั่นคง ไม่หวั่นไหวไปตามกระแสความปั่นป่วนแห่งเศรษฐกิจ ช่วยกันคิด เขียน กระทำในสิ่งถูกต้องสร้างสรรค์ ทุกคนถือเป็นภาระหน้าที่ ที่จะต้องปลูกขวัญ สร้างกำลังใจให้แก่กันและกัน อย่างบริสุทธิ์จริงใจ

ความรักไม่อาจพิสูจน์ได้ เพียงนอนร่วมเตียง

นักการเมืองบอกว่า รักประชาชนในสมัยหาเสียง

อย่าเพิ่ง วางใจว่า นั่นเป็นคำมั่นสัญญาแท้

อย่านึกว่า ลูกจะรักพ่อแม่เพียงแค่พวกเขาเอาใจตอนจะ ได้มรดก

อย่านึกว่าประสกรักศาสนาเพียงแต่เห็นว่า

พวกเขาเอา เป็นธุระ เข้าไปจัดสรรผลประโยชน์ในวัด

อย่าทึกทักว่าคนกลุ่มโน้นบุคคลนี้ เป็นนักปฏิบัติ

เพียงแต่เห็นกิริยาท่าทาง หรืออวดอ้าง ใ้อวดสรรพคุณของตน

คนดีมีน้ำใจเสียสละเพื่อส่วนรวมที่แท้จริง จะไม่ตั้งแง่โฆษณาความดีของตน เขาเห็นอะไรถูกต้อง และมีประโยชน์จักเข้าไปช่วยเหลือ ยามไทยประสบปัญหาในด้านต่าง ๆ หลายฝ่ายออกมาเรียกร้อง ให้ช่วยกันเสียสละ นำภูมิปัญญาที่คนระดับหนึ่ง ที่คนในชาติช่วยกันคิด ช่วยกันจัดทำในสิ่งที่ถูกต้องสร้างสรรค์ จนสามารถจัดปัญหาและ ปกป้อง อนุรักษ์ส่วนรวมไว้ได้

ผู้สูงอายุหลายท่าน ยอมสละทรัพย์เข้ากองทุนช่วยชาติ

เยาวชนส่วนหนึ่งยอมสละเงินค่าอาหารกลางวัน

เพื่อนำเงิน เข้าสมทบกองทุนนั้นด้วย

พระสงฆ์หลายรูปได้ตื่นตัวขึ้นช่วยระดมทุน

แม้มีเงินจะ มีจำนวนไม่มากก็อย่าได้ดูดาย

สิ่งยิ่งใหญ่ ที่ ทุกฝ่ายควรช่วยกันประคับประคอง และปลูกจิต ถำนึ้ให้กระทำอย่างต่อเนื่อง เพราะยังมีคนอีกจำนวนมาก ที่มีกำลังทรัพย์ และเป็นผู้ เสวยสุขจากสังคมไทยมานาน แต่ใน ยามที่ประเทศประสบภาวะคับขัน กลุ่มคนเหล่านั้นกลับไม่สนใจโยคีต่อภัยที่

เกิดขึ้น ทั้งยังหาช่องทางตัดวงจรผลประโยชน์ โดยไม่ ละเอียดใจ คนประเภทนี้ แม้จะดูทำที่
ภายนอกว่ามีทรัพย์สินมีเกียรติ แต่การกระทำของพวกเขา จะต่างอะไรไปจากพวกสัปเหร่อใจ
โหด ที่คอยขโมยเงินจากปากศพ สังคมจะต้องช่วยกันประณามบุคคลประเภทนี้ ให้หยุดการ
ทำที่เลวร้ายและไม่ปล่อยให้ลอยนวล

มีภยิตเตือนสติว่า

อย่าด่วนสรุปว่าใครมีกำลังใจเข้มแข็ง เพียงได้ยินคำพูดไม้ไอ้ฮวด

แต่จะรู้ว่าใครมีกำลังใจเข้มแข็ง ต้องดูในยามที่ประสบภัย

จะรู้ว่าภรรยา สามี คนรัก รักเราจริงหรือไม่

จักต้องดูใจกันในยามที่เราประสบความยากจน

เหตุการณ์ครั้งนี้ท่านคงประจักษ์แก่ใจแล้วว่าผู้ใด คนกลุ่มไหนที่รักสังคมไทยอย่างถูกต้องทาง

ไม่หวั่นไหว

ต้นไม้สูงมียอดเหยียดขึ้นเสียดเมฆ
 ยืนอเนกอยู่ในนากว้าง
 ธรรมชาติสรรส่วนประกอบชอบทุกทาง
 ชูสลับมองเห็นชัดเป็นสัจจริง
 ผู้ใฝ่รู้ดูพฤษยามาเตือนจิต
 นำชีวิตให้ดำรงถูกตรงยิ่ง
 เกิดอะไรไม่หวั่นไหวเกินความจริง
 สงบนิ่งคอยระวังทั้งกายใจ
 รู้วิธีใช้ธรรมะมาประยุกต์
 ถ้าทำถูกยังปัญญาให้เกิดได้
 นำสิ่งที่พบเห็นมาเตือนใจ
 ปัญญาไวสังเกตุได้ไม่ยากเลย
 เจตีย์ใหญ่มีฐานกว้างตั้งโดดเด่น
 ต่างมองเห็นทั่วไปไม่เคลย
 เห็นสิ่งใดน้อมเตือนใจนะเพื่อนเอ
 ฝึกให้เคยเข้าถึงธรรมสุขล้ำจริง

กตัญญู

เลื้อล่ำบัก

ความปั่นป่วนทางด้านเศรษฐกิจมิได้ระบาคูกความเฉพาะในกลุ่มประเทศกำลังพัฒนา แม้ประเทศยักษ์ใหญ่ทางด้านเศรษฐกิจ ก็เคยประสบปัญหาเหล่านี้ไม่มียกเว้น อังกฤษจัดอยู่ในกลุ่มประเทศมั่นคงทางเศรษฐกิจ ก็ยังต้องประสบกับปัญหานี้อย่างหนักหน่วงในช่วงปี คริสตศักราช ๑๙๙๒-๑๙๙๔ สถาบันการเงินหลายแห่งมีสถานะสั่นคลอน มีทั้งปิดตัวเองและ แปรสภาพเข้าร่วมกับสถาบันอื่น ห้างสรรพสินค้าใหญ่ต้องเปลี่ยนมือผู้บริหาร บ้างก็ขายต้อง ทอดตลาด บางแห่งตกอยู่ในมือชาวต่างชาติ

ประเทศสหรัฐอเมริกาหาอำนาจแห่งยุค ใช่ว่าจะหลุดรอดจากปัญหาเหล่านี้ ในช่วง ปลาย คริสต์ศตวรรษที่ ๑๙ ประเทศอยู่ในฐานะเสียดุลการค้า ประชาชนว่างงานหลายแสนคน ธุรกิจน้อยใหญ่หลายแห่ง ประสบภาวะขาดทุน จนกิจการต้องเปลี่ยนผู้บริหาร หรือตกเป็น ของต่างชาติ เมื่อประธานาธิบดีบิลคลินตัน เข้ามาบริหารประเทศ ได้แก้ปัญหาคความตกต่ำ ทางด้านเศรษฐกิจให้ฟื้นขึ้นโดยลำดับ จนขณะนี้มาอยู่ในฐานะที่มั่นคง แต่ไม่ควรชะล่าใจ!

ในภาคพื้นเอเชียญี่ปุ่นถือว่าเป็นยักษ์ใหญ่ทางเศรษฐกิจ แต่ต้องเจอพิษปัญหานี้ จน สถาบันการเงิน ๒๐ กว่าแห่งมีความสั่นคลอน ที่ล้มไปมากกว่า ๒ แห่ง เกาหลีใต้ก่อนหน้านี้ มักถูกยกเป็นกรณีตัวอย่าง เมื่อพูดถึงความสำเร็จในการพัฒนาประเทศ แต่ขณะนี้ก็ประสบ ปัญหาอย่างหนักหน่วง ธุรกิจหลายอย่างที่ย้ายฐานไปลง ทุนยังต่างชาติ ในช่วงที่ประเทศมี ความรุ่งเรืองทางเศรษฐกิจ ก็ต้องชะลอโครงการ หรือปิดการดำเนินงานชั่วคราว เพื่อระดม ทุนกลับไปฟื้นฟูประเทศที่กำลังมีปัญหา

คนไทยอาจจะชะล่าใจที่ผู้นำประเทศมหาอำนาจออกมาชื่นชมความสำเร็จของไทยใน การแก้ปัญหา ทั้งยังสนับสนุนให้กองทุนก้อนโต มาฟื้นฟูเศรษฐกิจ หลังสงครามโลกครั้งที่ ๒ ญี่ปุ่นตกอยู่ในฐานะประเทศพ่ายแพ้สงคราม จนต้องจ่ายเงินก้อนโตเป็นค่าปฏิกรสงคราม ให้ ประเทศต่างๆมากมาย ประเทศไทยเราอยู่ในฐานะเป็นเจ้าหนี้รายหนึ่ง แต่เดี๋ยวนี้ไทยตกอยู่ใน ฐานะไหนทุกฝ่ายต่างตระหนักดี

หลังสงครามสงบลง เกาหลีใต้ เริ่มฟื้นฟูประเทศไทยจัดอยู่ในประเทศกรณีตัวอย่างที่ชาวเกาหลีมักนำไปเป็นข้อเตือนใจคนในชาติ เรื่องความรักสามัคคี จนสามารถพัฒนาประเทศให้ก้าวหน้ามาโดยลำดับ

ญี่ปุ่นมีพื้นฐานความเชื่อแบบชินโต ที่สอนให้เคารพเทพเจ้าผู้ยิ่งใหญ่ เขามีความภูมิใจว่า จักรพรรดิของพวกเขา สืบเชื้อสายมาจากพระอาทิตย์ ต่อมาญี่ปุ่นรับพุทธศาสนาไปนับถือ แม้จะสร้างพระพุทธรูปขึ้นมาบูชา แต่ไม่ได้นำไปใช้ในลักษณะเครื่องรางของขลัง เขามีพุทธปฏิมาไว้เป็นเครื่องเตือนใจ ไม่ให้ประมาท เมื่อประสบปัญหาแล้วไม่ท้อแท้ ตั้งสติให้มั่นคง แล้วหาทางแก้ปัญหาต่างๆ ด้วยความอดทน

ทุกอย่างเกิดแต่เหตุ

คนไทยได้รับอิทธิพลพุทธศาสนาผสมกลมกลืนทั้งแบบเถรวาทและมหายาน ในขณะเดียวกันก็มีลัทธิพิธีกรรมแบบพราหมณ์เข้าไปมีบทบาทอยู่ในวิถีประชาอยู่หลายด้าน ทศนคติแบบพราหมณ์สอนให้คนมีการแบ่งชั้นวรรณะ และวางแผนวิชาความรู้ ไม่ประสงค์ให้คนที่อยู่ได้อำนาจของตน มีความรู้ทัดเทียม กลัวจะปก ครองให้อยู่ได้อำนาจตนลำบาก ความเชื่อแบบพราหมณ์ สอนเรื่องพรหมลิขิตว่า ความเป็นไปของชีวิต สังคม และประเทศชาติ ย่อมเป็นไปตามพระพรหมกำหนด หากประสงค์ จะให้รอดพ้นไปจากปัญหาเหล่านั้น ต้องอ่อนน้อมเช่นสรวง ทำพิธีสะเดาะเคราะห์ หากเป็นที่โปรดปรา นท่านผู้เป็นใหญ่ ท่านจะประทานพร ให้พ้นเคราะห์กรรม แต่ทศนะในทางพุทธศาสนา ไม่สอนให้แบ่งวรรณะ พระพุทธองค์สอนให้เมตตาอาทรต่อสรรพชีวิต เพราะทุกรูป ทุกนาม ล้วนเป็นเพื่อนร่วมทุกข์ เกิด แก่ เจ็บ ตาย ด้วยกันหมดทั้งสิ้น พุทธศาสนาไม่มีลักษณะ หลงติดยึด หวงแผน วิชาความรู้

คำสอนในพุทธศาสนาย้ำเตือนเสมอว่า สรร พลังในโลก ล้วนเป็นไปตามเหตุปัจจัย ดีชั่ว สุข ทุกข์ ในชีวิตเกิดขึ้น ตามกฎแห่งกรรม ซึ่งคนมีส่วน ร่วมในการสร้างเหตุแห่งกรรมนั้นๆ แต่ด้วยสติปัญญา ยังไม่ได้อบรมให้ถูกต้องสมบูรณ์อย่างเต็มที่ จึงไม่สามารถ สาวไปให้ถึงต้นตอแห่งเหตุได้ หรือแม้ค้นพบเหตุแล้ว แต่ทำเป็นกลบเกลื่อน คนเป็นผู้ก่อกรรม แต่เมื่อ ผลกรรมปรากฏ กลับไปชดทอคให้ดวงดาว เทพเจ้า จะถูกต้องที่ไหน

ปัญหาเศรษฐกิจและสังคมที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน ถ้า คนมัวแต่ไปเชื่อตามพรหมลิขิต ว่าเป็นฤทธิ์ของดวงดาว คนที่เคยก่อเหตุเสียหายก็ปล่อยไว้ไม่ต้องแก้ไขอะไร พอสังคมล้ม เหตุการณ์ ก็เข้าไปรับผิดชอบงาน บริหารกิจการ น้อยใหญ่ ก่อกรรมทำเจ็ญ ขึ้นมาใหม่ ซ้ำอยู่กับรอยแห่งความบกพร่องผิดพลาดเดิม ๆ แล้วเมื่อไรสังคมจะพัฒนาให้ทัดเทียมเขาได้

บางคนมักตั้งข้อสังเกตว่า เพราะเมืองไทยคนนับถือพุทธศาสนา การพัฒนาจึงไม่ค่อยก้าวหน้าเท่าที่ควร หากผู้พุดมีเหตุผล มีใจบริสุทธิ์ยุติธรรม เขาควร ศึกษาเหตุผล มาประกอบข้อสังเกตนั้น ก่อนที่พุดจะไรออกไป

คนไทยนิสัยพื้นฐาน ขยัน สามัคคี รักพวกพ้อง ประชากรส่วนใหญ่ของประเทศ รักถิ่นฐานทำมาหากิน ผลผลิตทางการเกษตร หล่อเลี้ยงประชาชาติ ทั้งยังเป็นสินค้าส่งออก นำรายได้เข้าประเทศปีละเท่าไร ใครเป็นผู้ทำให้เกษตรกร กรในท้องถื่นชนบท หลั่งไหลสู่ชุมชนเมือง ใครเปิดโอกาสให้มีกิจการ ส่งเสริมการทำลาย คุณค่าแห่งความเป็นมนุษย์ จนพ่อ แม่ จำใจขายลูกออกเป็นสินค้า! ใครเป็นผู้เพาะนิสัย ซื่อสัตย์ ขาดเสีย

ผู้มีปัญญาย่อมมองเห็นว่า ถ้าคนไทยไม่มีพื้นฐานคุณธรรมตามหลักพุทธศาสนา เมื่อพวกเขาถูกทอดทิ้ง ชนชั้นปกครองในระดับต่างๆ ไม่สนใจเอาแต่แก่งแย่งหาประโยชน์ใส่ตน ถ้าคนในสังคมไม่มีคุณธรรมประจำจิตใจ ไม่มีนักสังคมสงเคราะห์อิสระ ที่มุ่งทำงานระดับรากหญ้า ทำงานแบบปิดทองหลังพระ ไม่มีองค์พระประมุขที่ ชำรงทศพิธราชธรรม แล้วสังคมไทยจะดำรงอยู่ได้จนปัจจุบันนี้หรือ

ปิดทองหลังพระ

พระภิกษุสามเณร สามแสนกว่ารูปทำงานปูพื้นฐาน คุณธรรมในระดับต่างๆ ให้กับคนในสังคมโดยไม่มีวันหยุดราชการ ไม่มีตารางเวลาว่า เริ่มจากเวลาเท่าไร กำหนดเล็กลงเวลาเท่าไร

ถ้าคนในชาติมีใจเป็นธรรม ตาใจไม่บอดคงรู้ เห็นอยู่แก่ใจว่า การทำงานของคนบางคนบางกลุ่มที่ผิดพลาด หรือจงใจก่อกรรมขึ้นเพื่อแสวงหาผลประโยชน์ สร้างความร่ำรวยแก่ตน จนเยาวชนตกเป็นทาสยาเสพติด มั่วเพศจนติดโรคเอดส์ คนเหล่านั้นเมื่อประสบปัญหาพึ่งพาสถานพยาบาลที่รัฐจัดไว้ไม่เพียงพอ พวกเขาต้องพึ่งพระ พุทธศาสนา พึ่งพระภิกษุสามเณร ช่วยเยียวยารักษาทั้งทางร่างกาย และจิตใจ

ช่วงเศรษฐกิจเฟื่องฟูเห็นอยากเป็นเสือกันซะใหม่ ตอนนี้เป็นเสือหรือยังไม่แน่ใจ แต่ที่แน่ ๆ เป็นเสือแท้ หรือเสือกระบอก ยากเลย เป็นไทยไม่ชอบ ชอบเป็นเสือกันเหลือเกิน อยากเป็นอะไรก็เป็น ไม่ว่าอะไร ! แต่ยามตกบทเสือลำบากใครจะเลียแผลให้ จ ะวานเสือในย่านเอเชีย ก็ตกฐานะคล้ายกัน หันไปทางมหาอำนาจ เพียงมธรวาจาอย่าเพิ่งชะล่าใจ ดูให้ดี อาจจะเป็นนายพรานล่าเนื้อ ที่ถลกหนังเสือไปคลุมพรางตาไว้ก็ได้ อยากเป็นเสือ ต้องเรียนรู้บทเสือลำบากไว้ ที่สำคัญเมื่อตก ระกำลำบาก เสือต้องเลียแผลตัวเอง เป็น! จะหวังแมวที่ไหน กล้าเลียแผลให้เสือเล่า ที่จะมีก็เห็นแต่กลุ่มนายพราน แมลงวัน อีกา อีแร้ง ที่แฝงตัวมาในลักษณะต่าง ๆ ระวังให้ดี

ยามตกยาก

เสือเป็นสัตว์สง่างามนามปีขาล
 ที่โบราณกำหนดเด่นมองเห็นได้
 มีเสือโคร่ง เสือดาวในราวไพร
 ใครเข้าไปสู่ป่าหน้าห้วยใจ
 น้ำพึ่งเรือเสือพึ่งป่าเป็นคติ
 ทางดำรงภูมิปัญญาท่านว่าไว้
 หากใครครวญทบทวน ณ ภายใ
 จักทำให้จิตก้าวหน้าอย่าละเลย
 ไทยนี้แปลกยามมีป่าไม่คว่ำเสือ
 ป่าไม่เหลือหาพยัคฆ์ยากเฉลย
 ยามมีดีไม่จัดแจงแก่งละเลย
 อคฺขมเขยสิ่งมีค่าน่าเสียใจ
 ยามเสือลี้มวิ่งหาป่ามาช่วยปก
 ครั่งครกกรังเกียจเสือเหลือแก้ไข
 หากใช้ธรรมยังไม่สายตื่นเถิดไทย
 คิดอะไรให้ถูกต้องทันทั่วที่
 มีคนดีช่วยเสริมสร้างทางถูกต้อง
 หากเกี่ยวข้องพาลชนหม่นหมองศรี
 คุณค่าลดหมดศรัทธาชั่วตาปี
 แนวทางมีปลอดภัยรู้ให้ทัน
 อย่าฆ่าเสือเพื่อนำเนื้อเพื่อจิ้งจอก
 เป็นทางออกที่ผิดพลาดอย่างมหันต์
 โลกทั้งสามจักดำเนินขึ้นพร้อมกัน
 สิ่งสำคัญอย่ามองข้ามจะเข้าใจ

รักเป็นสื่อเมื่อมีผลแก้ไขไม่เป็น
 ใครรู้เห็นจากสิ่งเลวไหล
 รักไทยไม่ส่งเสริมความเป็นไท
 มีอะไรก็ดกกันอยู่ต่อไป

อันวิฤตไช้ลิขิตจากสวรรค์
 สิ่งสำคัญจะยอมรับกันหรือไม่
 อย่างมัวโทษผีสงเหล่านางไม้
 นำชิงไพรมาเผาจนตะโกนคำ
 เริ่มที่ตนค้นหาถึงสาเหตุ
 ว่าอาเพศมันเกิดจากอะไร
 เมื่อพบแล้วเร่งปรับปรุงพัฒนา
 ลดปัญหาที่ตัวคนพันทุกข์เอย

กตัญญู

ธรรมรัฐจัดทุกข์*

ในช่วงเวลากว่า ๖๔ ปี ที่สังคมไทยเดินอยู่บนเส้นทางการ พัฒนาการปกครอง ตามระบอบประชาธิปไตย ในขั้นต้นดูเหมือนต่างคนต่างให้ความหวัง และรอคอยความ สมบูรณ์ ตามอุดมการณ์ และเป้าหมายของระบบนี้อย่างใจจดใจจ่อ เดือนแล้วเดือนเล่า ปีแล้วปีเล่า ที่ทุกฝ่ายต่างติดตามรอคอยจากเดือนเป็นปี จากหลายปีเป็นทศวรรษ หากมองระบบนี้เปรียบเทียบกับชีวิตคน จากจุดเริ่มต้นตั้งแต่ปี ๒๔๗๕ จนถึงขณะนี้ก็เข้าสู่ปัจฉิมวัยเลยแยกไม่ออกว่าช่วงไหนระบอบประชาธิปไตยในสังคมไทย ได้ก้าวเดินด้วยลำแข้งของตนเองอย่างองอาจกล้าหาญ คั่นคว้าศึกษาจากประวัติศาสตร์ ระบอบประชาธิปไตยของสังคมไทย ต้องล้มลุกคลุกคลานเรื่อยมาโดยลำดับ

ถ้าได้กำเนิดมาพิการ

นักวิชาการ นักเลื้อ กตังอาจจะภูมิใจในรัฐธรรมนูญฉบับ ๒๕๔๐ ต่างออกมาให้สมญานามรัฐธรรมนูญฉบับนี้อย่างสวยหรู ในรูปแบบต่าง ๆ ฟังดูแล้วอดสะเทือนสังเวชใจไม่ได้ หากอุปมาระบอบประชาธิปไตยเป็นชีวิตคน ธรรมดาของคนที่เกิดมาอายุล่วง ๖๐ กว่าปีแต่ยังเดินด้วยตนเองไม่ได้ ทุกคนย่อมรู้ว่า เขาผู้นั้นเป็นคนพิการ การเปลี่ยนรัฐธรรมนูญกฎหมายสูงสุดในการบริหารบ้านเมืองอยู่บ่อยๆ ทั้งๆ ที่พื้นฐานความคิดของคนในสังคมเกือบจะทุกระดับชั้น ยังไม่รู้สิทธิและหน้าที่ของตนที่ถูกต้องแท้จริง ว่าควรทำอย่างไร รัฐธรรมนูญนั้น ๆ จะต่างอะไรกับถุงน้ำเกลือที่แขวน ระโยงระยางอยู่เหนือเตียงคนพิการผู้น่าสงสารเล่า!

จริงอยู่ น้ำเกลือย่อมมีประโยชน์ต่อคนป่วย ที่มีอาการอ่อนเพลีย จากอาการเจ็บไข้ไม่สบาย แต่น้ำเกลือมิใช่ยาวิเศษ สารพัดประโยชน์ ในการบำบัดโรค น้ำเกลืออาจมีส่วนเข้าไปฟื้นฟูสุขภาพผู้ป่วยระยะพักฟื้น ให้กลับสู่ภาวะปกติได้บ้าง แต่น้ำเกลือมิใช่ยาวิเศษที่สามารถแก้ไข รักษา ความพิการของใคร ๆ ได้มิใช่หรือ!

---

* บทความนี้เขียนลงวารสารเพื่อนธรรม พิมพ์ออกเผยแพร่ในยุโรปปี พ.ศ.๒๕๔๑

ปัจจุบันนักวิชาการ นักการเมืองบางคนกำลังสร้างความรู้สึกรู้สึก ให้แก่ บคนในสังคม ในทำนองว่ารัฐธรรมนูญฉบับใหม่เป็นความหวังอันเรืองรอง ที่จะหยิบยื่นความถูกต้อง ความบริสุทธิ์ ความยุติธรรมให้ เกิดขึ้นในสังคม แต่รัฐตลอดจนผู้มีส่วนเกี่ยวข้องต่อความเจริญและความล่มจมของสังคม ดูเหมือน จะละเลยการสร้างจิตสำนึกร่วมว่า ใครบ้างที่จะเข้าไปมีส่วนจรรโลงสร้างสรรค์สังคม ให้เจริญก้าวหน้าในระบบนี้ พื้นฐานเบื้องต้นที่ถูกต้องควรเริ่มจากใคร เมื่อไร ที่ไหน และอย่างไร ต่างพากันละเลย ไม่มีใครสนใจ

แม้จะยังไม่ได้ศึกษาถลึง แต่เชื่อว่ารัฐธรรมนูญที่คนกลุ่มหนึ่ง ภาคภูมิใจ วันหนึ่งข้างหน้า จะต้องมีคนออกมาเรียกร้องให้แก้ไข เพราะยังมีช่องโหว่ ให้นักการเมืองบางคนบางพวก บางพรรค เข้าไปดักดวงแสวงหาผลประโยชน์แก่ตนเองและพวกพ้องอะไรทำนองนี้ อย่างแน่นอน

เริ่มจากความเห็นถูกต้อง

การทำงานทุกชนิดไม่ว่าจะเป็นเรื่องการพัฒนาทางจิตเฉพาะบุคคล หรือการพัฒนาคุณภาพชีวิต ให้แก่คนในสังคม ผู้พัฒนาจะต้องเริ่มต้นจากการสร้างความเห็นให้ถูกต้อง ทั้งแก่ส่วนตัวและส่วนรวม เพื่อให้ทุกฝ่ายเกิด ความตระหนักในสิทธิและหน้าที่ ในอันที่จะสร้างสรรค์สิ่งนั้น ๆ ขึ้นมา ตลอดช่วง ระยะเวลา ๖๐ กว่าปี บนเส้นทางการพัฒนาสังคมตามระบอบประชาธิปไตย มีค่านิยมอะไรที่ปรากฏอย่างแพร่หลาย แก่ชนทุกระดับในสังคมบ้าง ดูจะมีมากมายจนยากที่จะประมวลมาให้หมดสิ้นได้ ท่านลองทบทวนดูจากถ้อยวลีเหล่านี้คือ

- . การทำอะไรได้ตามใจคือไทยแท้
- . รับเงินใครมาก็ต้องใส่บัตรให้คนนั้น
- . กระแส (ชื่อเสียง) สูกระสุน (เงิน) ไม่ได้
- . ปากท้องอืดประชาชนจะมีศีลธรรมตามมาเอง
- . การเมืองไม่มีมิตรแท้ไม่มีศัตรูที่ถาวร
- . ใครไม่เห็นด้วยกับข้าคือพวกแผ่นดินเสียงตรอง

และยังมีถ้อยวลีอีกมากมาย ที่แพร่หลายอยู่ในวิถีชีวิตของคนในสังคม ถ้าศึกษาเปรียบเทียบดูตามระบอบประชาธิปไตย ทั้งในแง่ทฤษฎี แนวทางแห่งการปฏิบัติ จากประเทศที่ประสบ

ความสำเร็จ ในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตย ก็จะไม่พบค่านิยมในทำนองนี้ หากผู้คนในประเทศใด ที่มีการปกครองด้วยระบอบดังกล่าว มีพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ เกิดการซื้อสิทธิ์ขายเสียง เป็นต้น จะถูกสังคมประณาม จนต้องละเลิกจากพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์นั้น ๆ ไปในที่สุด

การสร้างค่านิยมผิด มีผลเสียต่อส่วนตัวและสังคมเหลือประมาณ หลวงพ่อชา สุภทฺโท ท่าน เคยเตือนผู้ประพฤตินี้ว่า “การปฏิบัติธรรมที่เริ่มต้นจากความเห็นไม่ถูกต้อง ก็เหมือนคนตกปลาในบึงที่ไม่มีปลา แม้จะพยายามอย่างไร จะได้ปลาแต่ที่ไหน เริ่มปฏิบัติธรรมด้วยความเห็นผิด จะพยายามอย่างไรก็ไม่ได้ผลหรอก”

พระพุทธองค์ตรัสย้ำแก่สาวกในที่ต่าง ๆ เกี่ยวกับ ความสำคัญของความเห็น ความเข้าใจที่ถูกต้อง เป็นต้นว่า “สัมมาทิฐิ คือความเห็นอันถูกต้อง ผู้ใดสมาทาน คือการเรียนรู้จนเข้าใจ แล้วรับไปปฏิบัติ ย่อมเป็นเหตุให้เข้าถึงความดับทุกข์ทั้งปวงได้” พระดำรัสนี้ชี้ให้เห็นว่าความเห็นชอบ หรือทรรสนะอันถูกต้อง เป็นปัจจัยสำคัญในการแก้ปัญหาชีวิตและสังคม

โลกกว้างคล้ายครอบครัวเดียวกัน

ปัญหาของโลกและชีวิต มิใช่มนุษย์เพียงคิดหาทางออก และคำตอบเพียงในยุคนี้นั้น ถ้าสืบค้นดูจากร่องรอยปรัชญาชีวิต และ ศาสนาแต่ปางบรรพ์ มนุษย์ได้คิดค้นหาทางออก เพื่อจัดปัญหามาโดยลำดับ ทั้งนี้ก็เพราะมนุษย์ตั้ง อยู่ร่วมกันเป็นสังคม ปัญหาบางอย่างเกิดขึ้นแล้วเกินกำลังที่คนเพียงคนเดียวหรือกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งจะแก้ไข คนในสังคมนั้น ๆ จึงต้องร่วมกันคิดหาทางแก้ไข

ปัจจุบันสังคมโลกตกอยู่ในกระแสค่านิยมไร้พรหมแดน เพราะ การสื่อสารในเรื่องต่าง ๆ ติดต่อกันได้สะดวกง่ายดายไร้พรหมแดนปิดกั้น แต่ทั้งนี้ ไม่ได้หมายความว่า ประเทศต่าง ๆ ในโลก ได้พัฒนาตนเองและสังคมให้เจริญก้าวหน้าทัดเทียมกัน สังคมโลก จึงจำเป็นต้องมีศูนย์รวมข้อตกลง เพื่อทำหน้าที่คล้ายพี่เลี้ยงคอยดูแล คนจากประเทศต่างในโลก ซึ่งเปรียบเหมือนครอบครัวใหญ่ ยามใดมีปัญหาจะได้ช่วยหาทางแก้ไข ส่วนพี่เลี้ยงดังกล่าวทำหน้าที่ถูกต้อง ยุติธรรมเพียงไหน ท่านทั้งหลายย่อมตระหนักรู้ดีอยู่แล้ว มิใช่หรือ

ธรรมชาติทำไมกัน?

ประเทศต่าง ๆ พยายามพัฒนาทั้งด้านการศึกษา เศรษฐกิจ สังคม การเมือง ให้เจริญก้าวหน้า ทัดเทียมกับประเทศที่พัฒนาแล้วทั้งหลาย กลุ่มประเทศอุตสาหกรรมในโลกที่ได้รับการยอมรับว่าพัฒนาแล้วมี ๘ ชาติ คือ อังกฤษ อิตาลี ฝรั่งเศส เยอรมนี แคนาดา อเมริกา ญี่ปุ่น และรัสเซีย ประเทศเหล่านี้เป็นแรงจูงใจสำคัญ ให้ประเทศที่กำลังพัฒนาพยายามเอาอย่าง บางประเทศก็ประสบความสำเร็จ บางประเทศ ประสบปัญหานานับประการ

กองทุนระหว่างประเทศ (International Monetary Fund) จะ พิจารณาให้เงินกู้แก่ประเทศสมาชิก ที่ประสบปัญหาทางด้านเศรษฐกิจ แต่การปล่อยเงินกู้ให้ในแต่ละครั้ง กองทุนนี้ก็เข้าไปมีบทบาทในการกำหนดเงื่อนไขทางการเงิน และธนาคาร กองทุนนี้มิได้เข้าไปมีบทบาททางการเมือง ในประเทศที่ตนปล่อยเงินกู้ให้โดยตรงจริงอยู่ แต่ถ้า ภาวการณ์ทางการเมืองในประเทศนั้น ๆ ไม่ดี ก็ย่อมมีผลกระทบต่อการปล่อยเงินกู้โดยปริยาย Good governed ที่คนไทยนิยมแปลว่า “ธรรมชาติ” จึงเป็นสิ่งจำเป็นที่รับค่าน ต่อประเทศที่กำลังประสบปัญหาทางด้านเศรษฐกิจ และการเงินอย่างที่ปรากฏในปัจจุบัน

ธรรมชาติจัดทุกข

ธรรมชาติ ดูเหมือนจะเป็นคำแพร่หลายในสังคม ช่วงนี้องค์กร หน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชนจะจัดประชุม หรือ สัมมนาอะไร ก็มักจะมีคำว่า “ธรรมชาติ” เข้าไปเกี่ยวข้องเสมอ เป็นต้นว่า ธรรมชาติกับป่าไม้ ธรรมชาติกับสิ่งแวดล้อม ธรรมชาติกับการศึกษา ธรรมชาติกับสังคม ธรรมชาติกับศาสนา และอื่น ๆ อีกมากมาย

หากมอง Good governed เพียงภาพรวม คนอาจตื่นตื้นๆ ใจว่า สังคมไทย ตื้นตัวเรียกหา นำชื่นชมกับท่านที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ในการบัญญัติคำว่า ธรรมชาติ เพราะดูจะคลุมความหมายได้กว้างขวาง และลึกซึ้งกว่าที่มาของศัพท์เดิม แต่ถ้าทุกฝ่ายหลงงมงายอยู่เพียงถ้อยคำอันเลิศหรูโดยไม่นำพาคคุณค่าแท้ของคำนี้ เพื่อนำลงสู่ภาคปฏิบัติอย่างถูกต้องเหมาะสม

อย่างต่อเนื่องแก่คนทุกระดับในสังคม คำนี้ก็คงไม่ต่างอะไรกับคำอื่น ๆ ที่มักนิยมตื่นเต็นกัน เพียงชั่วระยะไม่นาน จากนั้นก็เลิกรากันไป พอจะแสวงหาประโยชน์เข้าตนและพวกพ้อง ก็นำคำนิยมแห่งยุคสมัยนั้น ๆ ออกมาใช้เช่นคำว่า “ประชาธิปไตย” เป็นต้น แล้วผลเป็นอย่างไร ทุกฝ่ายก็ตระหนักรู้แล้ว

ธรรมชาติที่จักสำเร็จประโยชน์ ในทางสร้างสรรค์หรือไม่เพียงใด อยู่ที่ทุกฝ่ายจะต้องร่วมกันสร้างทรศนะอันถูกต้องตั้งแต่เบื้องต้น สมาชิกทุกคนในสังคม ต้องมีจิตสำนึกร่วมที่จะก้าวเดินไปสู่เป้าหมาย ตามอุดมคติแห่งธรรมชาติ มิใช่เพราะใครคนใดคนหนึ่ง กลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง สร้างกระแสนัดเหี้ยมให้หลงเดินตาม ทั้ง ๆ ที่ยังไม่รู้ว่าอุดมคติ วัตถุประสงค์ และวิถีทางปฏิบัติของธรรมชาติเป็นอย่างไร

ธรรมชาติจะมีความหมาย และวิธีปฏิบัติ อย่างไร ก็ไม่ควรทอดทิ้งเป้าหมาย การขจัดทุกข์สร้างสันติสุขให้เกิดขึ้นแก่ประเทศชาติ และประชาชน ถ้ามีเช่นนั้นแล้ว ธรรมชาติก็จะมีลักษณะไม่ต่างอะไรกับกระแสคลื่นที่ซัดสาดเข้าสู่ฝั่ง แล้วทิ้งร่องรอยไว้เพียงน้อยนิด บนหาดทรายแห่งกาลเวลา แล้วปล่อยให้สรรพชีวิตในสังคม ต้องตรอมตรม ทนทุกข์อย่างไม่มีที่สิ้นสุดดังที่ผ่านมา

สาเหตุแห่งความเดือดร้อนวุ่นวายที่กระจาย จนก่อให้เกิดความทุกข์อยู่ในปัจจุบัน มิได้เกิดจากความยากจน ความเจ็บไข้ได้ป่วย ความโง่เขลาเกิดจากการไม่รู้หนังสือ ดังที่เคยปรากฏในยุคก่อน แต่พฤติกรรมอันสะท้อนก่อให้เกิดความทุกข์ในยุคนี้ คือความเห็นผิดในเรื่องโลก การดำรงชีวิตการแสวงหาความสุข ตลอดถึงทรศนะอื่น ๆ อีกมากมาย ที่บ่งบอกถึงลักษณะการทำลายล้าง คุณค่าอันดีงามแห่งความเป็นมนุษย์ ผู้รับผิดชอบต่อธรรมชาติ จะต้องเข้าไปปรับแนวทางวิถีของคนในสังคม ให้เป็นไปอย่างถูกต้อง จึงจะขจัดสาเหตุแห่งความทุกข์ได้

ธรรมรัฐ

รัฐที่ดีตามคตินิยมกัน
 คนทุกชั้นต้องรู้ซึ่งถึงเหตุผล
 ทำพุดกิดกิจอันใดไม่วกวน
 ปราภผลมีคุณค่าน่าชื่นชม
 สังคมไทยมักใส่ใจเพียงช่วงสั้น
 สังเกตกันบ้างไหมใช้ทับถม
 ทำสิ่งใดมักจะไหลตามคำชม
 ความเหมาะสมอย่างไรไม่ติดตาม
 สังคมใดคนเข้าใจสิ่งถูกต้อง
 คอยสอดส่องเกิดอะไรไม่มองข้าม
 นับเป็นแนวธรรมรัฐทั้งดงาม
 ทุกเขตคามคนสดใสไม่หมองมัว
 รัฐต้องช่วยราษฎรให้เรืองรุ่ง
 โดยปรับปรุงสิ่งทั้งหลายอย่างถ้วนทั่ว
 ทั้งส่งเสริมให้สังคมได้ตื่นตัว
 เหตุแห่งชั่วต้องกำจัดรัฐนิยม
 รัฐราษฎรไม่ควรขาดการประสาน
 งานทุกด้านควรเป็นไปอย่างเหมาะสม
 ราษฎรร่วมรัฐจัดภัยไกลทุกข์ตรม
 รัฐอุดมเพราะทุกฝ่ายใจเป็นธรรม
 รุ่งเรืองโรจน์จรัสทั้งรัฐราษฎร
 เพราะไม่ขาดการทำดีริสั้งสม
 ชนทุกฝ่ายเทิดทูนธรรมอุดม
 จักสุขสมไกลห่างทางอบาย
 กตัญญู

ชุมทางสร้างบารมี

ตามพระคัมภีร์ของพุทธศาสนา โลกนี้เป็นเพียงเสี้ยวหนึ่งแห่งจักรวาล ชีวิตเกิดมาอาศัยอยู่ในโลกและจักรวาลนี้ มีหลากหลาย สัตว์บางชนิดเกิดขึ้นในครรภ์ (ชลาพุชะ) โดยคลอดออกมาเป็นตัว เช่น คน วัว ควาย ช้าง ม้า หมา แมว เป็นต้น บางชนิดก็เกิดจากไข่ (อัมพุชะ) คือออกเป็นฟองไข่ก่อน แล้วจึงอาศัย พ่อ แม่ ฟักหรืออาจจะออกเป็นตัว ตามธรรมชาติ เช่น จิ้งจก นก เป็ด ไก่ และปลาชนิดต่าง ๆ เป็นต้น บางชนิดเกิดในที่ชื้นแฉะ หมักหมม (สังเสทชะ) อาศัยสิ่งเน่าเปื่อยแล้วขยายพันธุ์ แล้วออกไปอย่างแพร่หลาย เช่น เชื้อราประเภทต่าง ๆ บางชนิดเกิดผุดขึ้นเต็มตัวทันใด ซึ่งเป็นไปตามอำนาจแห่งกรรม (โอปปาติกะ) เช่น เทวดา สัตว์นรก และเปรตบางจำพวก

โลกและจักรวาลนี้ จึงไม่ใช่สถานที่ซึ่งมนุษย์จะถือสิทธิ์ยึดครองแต่เพียงเผ่าพันธุ์เดียวเท่านั้น จริงอยู่สังคมมนุษย์ ได้ใช้คำพูดโดยสมมติว่า “โลกมนุษย์” ทั้งนี้ก็เพื่อสะดวกในการเรียกขาน แต่โดยข้อเท็จจริงแล้ว ไม่ได้เป็นเช่นนั้น ชาวพุทธที่ใส่ใจเรียนรู้ มีความตระหนักในเรื่องนี้ดี เราจึงมีคำแผ่เมตตา เตือนใจตนอยู่เสมอว่า

สัตว์ทั้งหลายที่เป็นเพื่อนทุกข์

เกิด แก่ เจ็บ ตาย ด้วยกันทั้งหมดทั้งสิ้น

จงเป็นสุขเป็นสุขเถิด อย่าได้มีเวรแก่กันและกันเลย

จงเป็นสุขเป็นสุขเถิด อย่าได้เบียดเบียน ซึ่งกันและกันเลย

จงเป็นสุขเป็นสุขเถิด อย่าได้มีความลำบากกาย ลำบากใจเลย

จงมีความสุขกายสุขใจ รักษาตนให้พ้นจากทุกข์ภัยทั้งสิ้นเถิด

สัตว์ทั้งหลายที่ถึงทุกข์ ขอให้พ้นจากทุกข์

สัตว์ทั้งหลายที่ถึงสุข ขอให้ได้รับความสุขยิ่ง ๆ ขึ้นไป

จงทั่วกันทุกคน ทุกคนเทอญ

ทรศนะที่อันตราย

“โลกนี้คือศูนย์กลางแห่งจักรวาล มนุษย์เป็นสัตว์ประเสริฐ มีความพิเศษสูงส่ง ที่พระเจ้าผู้เป็นเจ้าทรงสร้างขึ้นมา ให้จัดสรร ควบคุม ดูแล สรรพสิ่งในโลก ให้เป็นไปตามพระบัญชาของพระองค์” ทรศนะนี้มีบทบาทสำคัญต่อแนวความคิด และปรัชญาการดำเนินชีวิตของชาวตะวันตก มีผู้ตั้งข้อสังเกตว่า แนวความคิดดังกล่าวนี้ มีส่วนสำคัญทำให้โลกตะวันตกมีความเจริญก้าวหน้าในวิทยาการต่าง ๆ จนเป็น เหตุให้วงการศึกษาค้นคว้าในแต่ละประเทศเกือบจะทั่วโลกให้ความสนใจ และความคิดเห็นคล้อยตามทรศนะนี้ แต่เมื่อกาลเวลาผ่านไปวันแล้ววันเล่า ปีแล้วปีเล่า จากคนรุ่นหนึ่ง ไปสู่คนอีกรุ่นหนึ่ง จากยุคหนึ่ง ไปสู่อีกยุคหนึ่ง สักกี่รุ่นกี่ยุค มนุษย์ที่สำคัญตนเองว่าประเสริฐก็ยังไม่สามารถเป็นนายเหนือธรรมชาติ ตามที่คาดหวังไว้ได้ สังคมโลกเริ่มตระหนัก และได้เปลี่ยนท่าทีต่อทฤษฎีดังกล่าว เพราะความจริงที่เกิดจากประสบการณ์ ได้สอนให้รู้ว่า “มนุษย์เป็นเพียงฐูลีหนึ่งแห่งจักรวาล มีหรือฐูลีจะหาญกล้าเข้าไปบงการ ควบคุมกลไกแห่งสรรพสิ่ง ให้อยู่ในอำนาจของตน มนุษย์จึงควรศึกษาเรียนรู้เพื่อ อกความเป็นอยู่ที่ประสานสอดคล้องกับธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมให้มากที่สุด ” นี่เป็นส่วนหนึ่งของทรศนะใหม่ที่สังคมโลกเริ่มปรับเปลี่ยนท่าทีในช่วง ๒๐ กว่าปีมานี้เอง

แล้วจะเชื่อใคร

พระพุทธองค์ทรงค้นพบว่า ลักษณะของโลกและชีวิต ไหลเวียนเป็นวงกลม (วัฏฏสงสาร) เพราะมีกิเลส จึงเป็นเหตุให้ทำกรรม เพราะทำกรรม จึงก่อให้เกิดวิบาก นี่เป็นวงจรฝ่ายขัดเคืองก่อให้เกิดทุกข์ เมื่อผู้ใด ทำ พุศ คิด แสดงออกด้วยเจตนา ที่ประกอบด้วยกิเลสเหตุเศร้าหมองครั้งหนึ่ง จิตก็จะสะสมความเคยชินฝ่ายชั่วไว้หน่อยหนึ่ง แล้วจะตกผลึกเป็นอาสวะคือสิ่งเปรอะเปื้อนที่นอนเนื่องอยู่ในสันดานทุกครั้งไป ธรรมชาติของจิตเกิดดับรวดเร็ว หากวงจรฝ่ายชั่วก่อตัวขึ้นสำเร็จในจิตของผู้ใด ในวันหนึ่ง ๆ เขาอาจจะสร้างบาปกัณฑ์ไว้มากพอที่จะก่อให้เกิดความทุกข์ ในวันต่อ ๆ ไปอย่างไม่มีที่สิ้นสุด

ทุกคนจึงควรถามตนเองบ่อย ๆ ว่า เราเกิดมาเพื่อสร้างทุกข์ สร้างบาป กัณฑ์ไว้มากลายตนเองกระนั้นหรือ? ทุกคนคงประจักษ์แก่ใจว่า นั่นไม่ใช่เป็นความประสงค์ เพราะว่าทุกคน

เกิดมาต่างปรารถนาความสุข เกลียดความทุกข์ ความเดือดร้อนกันทั้งนั้น ! เมื่อเป็นเช่นนี้เราจะทำอะไร จึงจะบรรเทาและรอดพ้นจากความทุกข์นั้น ๆ ในชีวิตประจำวันได้

นักโหราศาสตร์จะชี้ไปที่จักราศี ถ้าจะให้ดีต้องแก้เคล็ด สะเดาะ พระเคราะห์ ตามกำลังแห่งดาวที่เข้ามาเสวย จิตเป็นผู้สร้าง ส่วนดวงดาวซึ่งไม่รู้โอ้โหน้อเห่น กลับต้องมารับเคราะห์ ไม่น่าละ สำนักนักโหราศาสตร์จึงนิยมเรียกว่า “ฟาดเคราะห์” หากพระเคราะห์มีตัวตนอยู่จริง ท่านอยู่ของท่านดี ๆ ไปรังแกฟาดท่านบ่อย ๆ ถึงบทท่านทนไม่ได้ หันกลับมาฟาดเอาบ้างแล้วจะทำอย่างไร

ในยามที่คนประสบความทุกข์ หากไปปรึกษานักโหราศาสตร์ ก็มักจะได้รับคำชี้แนะไปที่เหตุภายนอก และจะบอกเหตุไปตามประสบการณ์ ความเชื่อของนักโหราศาสตร์แต่ละสกุล พวกเขาก็อ้างไปอย่าง เขมรว่าไปอย่าง จีนก็ว่าไปอย่าง เคยเห็นมามากแล้ว กรณีคนประสบความทุกข์คนเดียวกัน แต่ไปปรึกษานักโหราศาสตร์หลายคน ปรากฏว่าได้รับคำชี้แนะวิธีแก้ทุกข์ไปคนละทิศละทาง

พุทธศาสนาสอนว่า สรรพสิ่งล้วนเกิดมาจากเหตุ เมื่อปัญหาต่าง ๆ เกิดขึ้น จะต้องรู้จักใคร่ครวญทบทวนค้นหาที่มา เมื่อพบเหตุที่มาของปัญหานั้นแล้ว จะต้องใช้สติปัญญา ความหนักแน่น แก้ปัญหานั้น ๆ ด้วยความอดทน ไม่หวั่นไหว และมีจิตใจสงบ

ทางสร้างบารมี

ศัพท์ในทางศาสนาหลายศัพท์ คนในสังคมนำไปใช้ในความหมายแตกต่างไปจาก คำนิยามที่ใช้อยู่เดิม อย่างเช่นคำว่า “ให้มีมานะ” ซึ่งความหมายเดิมคำว่ามานะ คือความถือตน เย่อหยิ่ง ว่าตนดีกว่า เขา หรือเสมอเขา แต่คนนิยมใช้คำนี้ ในความหมายว่า ความพากเพียรพยายาม เมื่อทำอะไรจะต้องทำให้สำเร็จ แม้คำว่าบารมีนี้ก็เช่นกัน นิยามเดิมหมายถึง คุณความดีที่บำเพ็ญอย่างยิ่งยวด เพื่อบรรลุ ดมภ์หมายสูงยิ่ง ดังตัวอย่าง พระพุทธเจ้าเมื่อครั้งยังเสวยพระชาติเป็นพระโพธิสัตว์ ทรงบำเพ็ญบารมีอย่างยิ่งยวด เพื่อการตรัสรู้เป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้า แต่คำว่า “บารมี” ตามคำนิยามที่คนทั่วไปใช้นั้น มักจะเอนเอียงไปในทางการสั่งสมพวกพ้องบริวารให้แก่ตนเอง เพื่อสร้างแรงกดดันเรียกร้องในสิ่งที่ตนปรารถนา ซึ่งเป็นไปในทางที่ไม่ถูกต้อง เมื่อได้ยินคำว่า “ชมทางสร้างบารมี” อาจมีผู้เข้าใจผิดคิดว่า ท่าน

เขียนเพื่อปลุกระดม สร้างสมักรพรรคพวกไปก่อความวุ่นวายให้ใครต่อใครกระนั้นหรือ !
ความจริงไม่ได้เป็นเช่นนั้น

ตามหลักพุทธศาสนาถือว่าโลกมนุษย์ จัดอยู่ในชั้นกามาวจรภูมิ หมายถึงที่อยู่ของสัตว์
ซึ่งยังท่องเที่ยว อิงอาศัยกาม คือความพอใจใน รูป เสียง กลิ่น รส สัมผัส เป็นแดนเกิด ซึ่งภูมิ
ดังกล่าวมีอยู่ ๑๑ ระดับ ด้วยกันคือ

ชั้นอบายภูมิ คือภูมิที่ปราศจากความเจริญ (Unhappy planes) มี ๔ คือ

๑. นิรยะ สัตว์นรก
๒. ตีรจنانโยนิ กำเนิดสัตว์ตีรจنان
๓. ปีตติวิสัย แดนเปรต
๔. อสุรกาย พวกอสูร

ชั้นกามสุคติภูมิ คือภูมิของสัตว์ ที่เป็นไปในทางดี แต่ยังเกี่ยวข้องกับกาม มี ๗ คือ
มนุษย์ สัตว์ที่สามารถฝึกตน จนสามารถ ทำใจให้สูง จนอยู่เหนืออำนาจของกิเลสได้ จาตุम्म
หาราชา สวรรค์ชั้นที่ท่วมหาราช ๔ ปกครอง ดาวดึงส์ แดนแห่งเทพ ๓๓ มีท้าวสักกะเป็น
ใหญ่ ยามา แดนแห่งเทพผู้ปราศจากความทุกข์ คุณิตา แดนแห่งเทพผู้เอบอ้อมด้วยสิริสมบัติ
ของตน นิมานรติ แดนแห่งเทพผู้ยินดีในการเนรมิต ปรมิมมิตวสวัตติ แดนแห่งเทพผู้ยัง
อำนาจให้เป็นไปในสมบัติที่ผู้อื่นเนรมิตให้

หากมองด้วยอย่างใคร่ครวญ จะเห็นว่ามนุษย์เป็นภูมิที่ไม่ต่ำและสูงเกินไป คล้ายเป็น
ชุมทางที่เปิดโอกาสให้สัตว์โลกภูมิต่าง ๆ มาสร้างบารมีให้แก่ตน หากทำผิดปล่อยจิตใจตกต่ำ
ก็จะตกไปสู่อบายภูมิ แต่ถ้าปฏิบัติตนถูกต้องตามคุณ สมบัติแห่งความเป็นมนุษย์ ก็จะ ฐานะ
ตามภูมิของตนไว้ได้ ทั้งสามารถเลื่อนขึ้นสู่ภพภูมิที่สูงยิ่ง ๆ ขึ้นไป ตามระดับ ของคุณธรรมที่
ได้บำเพ็ญของแต่ละบุคคล

คุณสมบัติแห่งความเป็นมนุษย์

มีเบญจศีลเบญจธรรมเหล่านี้คือ

๑. มีเมตตาและกรุณา เป็นเหตุให้เว้นจากการฆ่าสัตว์
๒. มีสัมมาอาชีวะ เป็นเหตุให้เว้นจากการลักทรัพย์
๓. มีกามสัจฉญาณะ เป็นเหตุให้ไม่ประพฤติดิฉินกาม

๔. มีสัจจะ เป็นเหตุให้ไม่พูดเท็จ พูดคำหยาบ คำส่อเสียด

๕. มีสติสัมปชัญญะ เป็นเหตุให้ไม่เสพติด สิ่งมีนเมา

อันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท

ศีล คือความปกติ การไม่ประพฤติเสียหาย ทั้งแก่ตนและผู้อื่น ด้วยกาย วาจา **ธรรม** คือสิ่งที่ทรงคุณค่า ความถูกต้องดีงามไว้ ศีลและธรรมจึงเป็นสิ่งที่เกื้อกูลกัน แยกจากกัน จะเลือกปฏิบัติอย่างใดอย่างหนึ่งไม่เกิดผลดีตามที่มุ่งหวัง คนที่มั่นคงอยู่ในความดี จึงเรียกว่ามีหลักมนุษยธรรม

คุณสมบัติของความเป็นเทพ

มีความละเอียดเกรงกลัวต่อบาป จึงไม่กล้าทำ พูด คิด ให้ผิดไปจากหลักธรรม ดำรงชีวิตถูกต้องตามหลักศีลธรรม จรรยาแห่งศาสนาที่ตนนับถือ เคารพ เอื้อเฟื้อต่อ กุฎระเบียบ ประเพณี และกฎหมายในสังคมที่ตนอยู่อาศัย

สิ่งที่เป็นเหตุให้สัตว์ตกสู่อบาย

ผู้ที่มีใจอุกแก่อ่านาใจฝ่ายต่ำ ใครจะพูดดี ทำดี สร้างสรรค์สิ่งดีงามอย่างไร ก็ยังรู้สึกขัดเคือง ขี้ ง โกรธ เห็นใครทำคุณประโยชน์เพื่อส่วนรวม คนจำพวกนี้ จะเข้าไปขัดขวาง และมักจะ ทำ พูด คิด ผิดหลักศีลธรรม ประเพณี กฎหมาย อันถูกต้องชอบธรรมของสังคม

ข้อคิดเรื่อง **หุมทางสร้างบารมี** มีข้อจำกัดด้วยหน้ากระดาษ คงไม่สามารถนำเสนอรายละเอียดต่าง ๆ ให้สิ้นเชิงทุกแง่มุม จึง เสนอเพียงบางข้อ พอเป็นแนวทางให้ท่านทั้งหลาย ได้นำไปพิจารณา ส่วนรายละเอียดและข้อปฏิบัติอื่น ๆ จักได้นำเสนอในโอกาสต่อไป

การวางตน

เวลามีความหมายมากมายนัก
 ยากที่จักให้นิยามได้ครบถ้วน
 เมื่อเกี่ยวข้องกับสิ่งใดต้องใคร่ครวญ
 ต่างคนล้วนคิดเองได้ใช่ออกตัว

วันเวลาล่วงเลยไปไม่หวนกลับ
 เราต้องรับผลที่ทำความดีชั่ว
 หมั่นสร้างเหตุไม่ปล่อยใจให้หมองมัว
 ทางสัจจหาทางจิตผิขุ่นตอน

ทำถูกต้องเหมาะแก่กาลสถานที่
 หลักความดี พุทธองค์ทรงสั่งสอน
 จะเจริญก้าวหน้าสถาพร
 จงสังวรชวนขยายให้จริงจัง

ยามมีคนมาเกี่ยวข้องต้องพิเคราะห์
 ให้มันเหมาะไม่ปล่อยใจให้พลาดพลั้ง
 มีสติประครองตนให้ถูกทาง
 กิจทุกอย่างทำถูกต้องสุขสันต์จริง

กตัญญู

ขอเพียงอย่าทิ้งธรรม*

ความสับสนวุ่นวายต่างๆที่เกิดขึ้นในโลกดูประหนึ่งจะเป็นบทพิสูจน์ท้าทายสติปัญญาความสามารถของมนุษย์ ปัญหายิ่งทวีความรุนแรงเพิ่มมากขึ้นเท่าใดนั้นเป็นเหมือนสัญญาณเตือนให้มนุษย์เพิ่มความเพียรพยายามให้มากยิ่งขึ้นไม่ล้มเลิกความเพียรพยายามเสียกลางคัน

จริงอยู่ บางศาสนาในโลกนี้ สอนให้คนอ่อนน้อม ขอพรจากพระผู้เป็นเจ้า แต่ในเชิงปฏิบัติการจริง ยามประสบความทุกข์ คนต้องอาศัยความเพียรพยายาม ที่ยืนอยู่บนฐานแห่งสติปัญญาของมนุษย์ การอ่อนน้อมเป็นเพียงการปลอบประโลมจิตใจตนเองเท่านั้น

พุทธธรรมเกิดจากสติปัญญาของมนุษย์ ใช้แก้ปัญหาตามวิถีทางของมนุษย์เพื่อความผาสุกของมวลชีวิตและสรรพสิ่ง เบื้องต้น พระพุทธองค์ทรงมองเห็นความทุกข์ที่บีบคั้นทั้งในส่วนแห่งปัจเจกชน และสังคม จึงยอมสละความสุข ส่วนพระองค์ ออกแสวงหาทางแก้จนสามารถค้นพบความจริงและทางแก้ปัญหา นั้น ๆ วิธีการแก้ปัญหา ที่ทรงค้นพบ เป็นความจริงสากล มีผลดับทุกข์แก่ผู้ที่รู้จักนำไปประยุกต์ใช้ทุกยุคสมัย

ทุกสิ่งล้วนเกิดแต่เหตุ

ตามกฎของธรรมชาติ ความทุกข์คือปัญหาเป็นสิ่งที่อาศัยเหตุปัจจัยเกิดขึ้น トラバใด คนยังสร้างเหตุแห่งทุกข์ ความทุกข์ ยังคงดำรงอยู่トラバนั้น แต่ด้วยความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ หรือด้วยพื้นฐานความเชื่อที่วางไว้ผิด ตลอดจนจิตใจที่มัก เผลอประมาท จึงมองไม่เห็นปัญหาทั้ง ๆ ที่ในแต่ ละวัน ต่าง เกลือกกลั้วอยู่ในกองปัญหา แต่กลับมองไม่เห็นปัญหา เข้าทำนอง นกมองไม่เห็นฟ้า ปลา มองไม่เห็นน้ำ นั่นเอง

ขณะนี้คนไทย ตลอดจนประชาชนในภาคพื้นเอเชียหลายประเทศ กำลังตื่นตระหนกกับภาวะผันผวนทางด้านเศรษฐกิจ การเงิน การคลัง ที่นับวันจะทวีความรุนแรงยิ่งขึ้น

ก่อนนี้ ประชาคมโลกต่างตื่นเต้นกับประเทศที่พัฒนาแล้ว นักพัฒนาร่วมสมัยพยายามที่จะผลักดันให้สังคมไทยเข้าสู่สังคมนิคส์ อันหมายถึงประเทศอุตสาหกรรมใหม่ มี

---

* เขียนลงวารสารเพื่อนธรรม ขณะพักอยู่ที่ประเทศอังกฤษ

หลายท่านออกมาเตือนสติว่า คนไทย สังคมไทยเรา พร้อมหรือยัง ระวังให้ดี หากเรายังไม่พร้อมจะพบกับสังคมนิกส์แบบ **นรกคัมมิงซุน** นั้นหมายถึง นรก คือความทุกข์ยากต่าง ๆ กำลังจะมาเยือน แต่นักพัฒนาส่วนใหญ่ก็ไม่ได้ใส่ใจ พยายามจะพัฒนาสังคมไทยให้เป็นเสือเอเชียให้ได้ แล้วเป็นไง เดียวนี้ เสือเอเชียทั้งหลาย ไม่ว่าเกาหลีใต้ ญี่ปุ่น ต่างตกฐานะเสือลำบากทั้งนั้น

ธรรมะมีอิทธิพลเหนือสิ่งอื่นใด

เป็นที่น่าสังเกตว่า ในยุคที่ภาวะเศรษฐกิจกำลังผันผวน ทุกฝ่ายต่างสนใจไปที่ความสุจริต ความโปร่งใส ความมีวิสัยทัศน์ รู้เท่าทันสถานการณ์โลก ผู้นำบางคนมีฐานะมั่นคงทางด้านการเงิน ด้านทหาร และมีทุนทรัพย์มหาศาลสนับสนุนพรรค แต่ฐานทางด้านความน่าเชื่อถือกลับสั่นคลอน ประชาชนเดินขบวนขับไล่ จนต้องสละตำแหน่งไปในที่สุด

ผู้นำบางคนมองดูฐานทางด้านการทหาร ทางด้านการเงิน ทั้งในส่วนตัวและพรรคไม่มั่นคงเท่าไรนัก แต่ได้รับสมญานามว่า “สุภาพบุรุษนักบริหารขวัญใจประชาชน” แม้กระแสวิกฤตความผกผันทางด้านเศรษฐกิจจะโหมกระหน่ำ ก็สามารถยืนหยัดผ่านพ้นกระแสวิกฤตนั้นไปได้ด้วยความปลอดภัย

กาลเวลาได้พิสูจน์ให้เห็นความจริงประจักษ์ว่า ไม่มีอำนาจใด ๆ ยิ่งใหญ่ ยิ่งยืนมั่นคงเท่ากับอำนาจของธรรมะ พระธรรมไม่เพียงปกป้องคุ้มครองผู้ปฏิบัติไม่ให้เกิดไปสู่ที่ชั่ว แต่อำนาจธรรมะสามารถคุ้มครองสังคมประเทศชาติ ตลอดจนโลกนี้ให้พ้นจากหายนะได้

ประสพหายนะ สามารถพ้นตัวได้

ในแถบเอเชียอาคเนย์ มีกรณีศึกษาตัวอย่างอยู่มากมาย ประเทศญี่ปุ่น ประสบความย่อยยับจากภัยในสงครามโลกครั้งที่ ๒ ระเบิดปรมาณูทำลายวัดตถุสิ่งปลูกสร้าง รวมทั้งชีวิตทรัพย์สิน ของชาวญี่ปุ่นไปบางส่วน แต่อำนาจของสงครา มครั้งนั้นไม่สามารถทำลายความเป็นญี่ปุ่นลงได้ ภายหลังการ แพ้สงคราม ปี ระเทศพันธมิตรเข้าไปกำหนดบทบาทประเทศญี่ปุ่นไว้หลายด้าน ภายหลังสงครามเพียง ๒ ถึง ๓ ทศวรรษ ประเทศญี่ปุ่นสามารถผงาดขึ้นสู่เวทีโลก ในฐานะประเทศมั่นคงทางด้านเศรษฐกิจได้อย่างสง่างาม

เกาหลีใต้ หลัง จากควั่นปิ่น และควัดเลือดจากสงครามลัทธิการเมืองสงบลง ก็ไม่
ปล่อยให้ความมั่งคั่งจากภัยนั้นเข้าครอบงำ พวกเขาเร่งพัฒนาประเทศจนก้าวไกลเทียบเท่า
ประเทศที่พัฒนาแล้วทั้งหลาย

ประเทศสิงคโปร์เป็นเกาะเล็ก ๆ เมื่อหลุดจากอำนาจ จักรวรรดินิยมอังกฤษไม่นานนัก
ก็รีบเร่งพัฒนา แม้จะมี ข้อจำกัดทางด้านวัตถุดิบ และกำลังคน แต่นั่นไม่ใช่ตัวแปร ใหญ่ใน
การพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และประเทศ ชาติ ในที่สุดก็ประสบความสำเร็จ จน
ได้รับการยกย่องว่า “ประเทศแนวหน้า แห่งการพัฒนายุคใหม่”

อย่าสนใจแค่ปลายเหตุ

ลักษณะนิสัยของคนในสังคมไทยประการหนึ่ง ที่ ไม่เอื้ออำนวยต่อการพัฒนา
ตลอดจนการแก้ปัญหาต่าง ๆ คือ การสนใจสิ่งต่าง ๆ ไม่ว่าด้านบวกหรือด้านลบเพียงผิว
เผิน จึงไม่สามารถเข้าถึงแหล่งข้อมูลที่ถูกต้องแท้จริงในเรื่องต่าง ๆ ได้ นิสัยกระต่ายตื่นตูม
นิยมซุบซิบข่าวลือ ทั้งที่ไม่ปรากฏเจ้าก รมข่าวลือ แต่ข่าวลือในเรื่อ งที่ไม่สร้างสรรค์ ยังแพร่
ระบาดอย่างต่อเนื่อง เป็นเหตุแห่งการทำลายสุขภาพจิต และบั่นทอนการพัฒนาคุณภาพ
ชีวิตเป็นอย่างยิ่ง

พระพุทธองค์ทรงสอนว่า สรรพสิ่งเกิดขึ้นได้ ล้วนมีเหตุเป็นแดนเกิด ไม่มีเหตุผลจะ
เกิดขึ้นได้แต่ที่ไหน การทำอะไรฉาบฉวย ผิดเพี้ยน ไม่จริงจังไม่ใช่ลักษณะนิสัยของพุทธบริษัท
บางคนตั้งข้อสังเกตว่า “สังคมไทยที่ยังไม่พัฒนาเพราะมีพุทธศาสนาเป็นอุปสรรค” นับเป็น
การตั้งข้อสังเกตที่ปราศจากข้อมูล หากจะกล่าวในทางกลับกัน ก็อาจกล่าวได้ว่า “คนไทยที่
ยังไม่พัฒนา เพราะไม่สนใจปฏิบัติตามคำสอนพุทธศาสนาอย่างจริงจัง ” น่าจะเป็นคำพูดที่
ถูกต้องและยุติธรรมกว่า

ลักษณะของผู้ประพฤติดุธรรม

คนในสังคมไทย โดยนิตินัย ถือว่านับถือพุทธศาสนาก็จริง แต่ในทางปฏิบัติ ยัง
ห่างไกลจากคุณสมบัติของชาวพุทธอยู่มาก ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะองค์ประกอบหลาย ๆ ด้าน
ต้องยอมรับความจริงว่าสังคมไทยก่อนที่จะรับพุทธศาสนาเข้ามา คนในสังคมได้รับอิทธิพล

ทางความเชื่อจากลัทธิต่าง ๆ มาก่อน เมื่อพุทธศาสนาเผยแพร่เข้ามา คนไทยหันมายอมรับนับถือพุทธศาสนาก็จริง แต่ความเคยชินที่เคยปฏิบัติตามลัทธิต่าง ๆ ที่เคยปฏิบัติมาก่อน ยังไม่ได้ละทิ้งเสียทีเดียว ข้อปฏิบัติบางอย่างทั้งที่รู้ว่า ไม่มีการปรากฏในคำสอนพุทธศาสนา แต่เพื่อต้องการให้พิธีกรรมนั้น ๆ ดูทรงคุณค่าควรแก่การเชื่อถือ จึงเหมารวมว่า “เป็นพิธีทางพุทธศาสนา” เมื่อเป็นเช่นนี้ จะรู้ได้อย่างไรว่า ใครคือผู้นับถือ ปฏิบัติตาม หลักธรรมในพุทธศาสนาอย่างแท้จริง

เมื่อเราทำงานเหน็ดเหนื่อย เนื้อตัวแปรเปรยด้วยเหงื่อไคล เรานำน้ำสะอาดบริสุทธิ์มาอาบ ย่อมเกิดคุณลักษณะให้สังเกตได้คือ ทำให้เนื้อตัวสะอาด ร่างกายสดชื่น รู้สึกเย็นสบายฉันใด ผู้ประพฤติธรรมถูกต้องตามหลักพระพุทธศาสนา ก็ย่อม ปรากฏคุณลักษณะที่สังเกตได้คือ

- เป็นผู้มีความเชื่ออย่างมีเหตุผล
- ฝึกตนตามธรรม ไม่ร่อโรคะชะตา
- ไม่ตื่นข่าว ไม่สยบยอมอยู่กับความมั่งมี
- มีจิตใจเอื้อเฟื้อช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์และสรรพสิ่ง
- ตามกำลังสติปัญญาและความสามารถที่พอจะช่วยให้
- มีจิตใจเมตตา มองสรรพชีวิตเป็นเพื่อนร่วมทุกข์ เกิด แก่ เจ็บ ตาย จึงไม่มีจิตใจคิดที่จะไปประทุษร้ายต่อใคร
- มีจิตใจสงบ มั่นคง เป็นสุขอยู่กับการทำความดีให้ยิ่งขึ้นไป
- รู้เท่าทันอำนาจความเลวร้าย ไม่ตกเป็นทาสของสิ่งเหล่านั้น
- เคารพ บูชา ความสะอาด สว่าง สงบ อันเกิดจากการปฏิบัติธรรม
- ส่งเสริม สนับสนุน ให้โอกาสแก่ผู้ตั้งใจทำความดี
- รู้หน้าที่ กตัญญูทุกเวที ต่อผู้มีพระคุณอย่างจริงใจ
- รู้จักวางตัว ปฏิบัติตนอย่างถูกต้อง ตามเหตุผล บุคคล โอกาส
- ที่เข้าไปเกี่ยวข้อง ไม่ติดยึดความดี จนหลงดี อวดดี

ขอเพียงคนเดียว

เราไม่ปฏิเสธ หรือตำหนิ การอ้อนวอนเทพเจ้า พระเจ้า แต่เราพอใจและเชื่อมั่นว่า การอ้อนวอนเพื่อนมนุษย์ผู้รักความสุข เกลียดความทุกข์ ให้สนใจมาประพาศิธรรม จะมี เหตุผล และตรงประเด็นเพราะปัญหาส่วนใหญ่ล้วนเกิดจากการกระทำของมนุษย์ มีหรือพระ ผู้เป็นเจ้าจะสร้างปัญหาขึ้นมาทำลายบุตร ธิดา ที่พระองค์สร้างขึ้นด้วยน้ำพระทัย

ในทางปฏิบัติ การขอร้องนั้นขอให้กระทำด้วยความรัก ความจริงใจ ความมีเหตุผล รู้ บุคคล ชุมชน ที่สมควรขอร้อง สำคัญควรเริ่มจากบุคคลที่มั่นใจว่าพอจะขอร้องได้ ซึ่งอยู่ใกล้ ตัวท่าน สามีขอร้องภรรยา ภรรยาขอร้องสามี พี่ขอร้องน้อง น้องขอร้องพี่ เพื่อนขอร้องเพื่อน

ที่สุุดถ้าหากยังไม่มีใครใส่ใจปฏิบัติธรรมตามที่ท่านขอร้อง อ้อนวอนพอเพียงเริ่มต้น ประพาศิธรรม จากตัวท่านเองก่อน ความรู้สึกฝายลบอาจจะออกมาคัดค้านว่า เดียวก่อน ยัง ไม่ถึงเวลา ยังไม่พร้อม สารพัด ความคิดที่ออกมาขัดขวางความตั้งใจนั้น ท่านควรให้สติกับ ตัวเองว่า จะไม่ขอร้องพระผู้เป็นเจ้า เพราะไม่ประสงค์ไดยินคำว่า นั้นเป็นการลงโทษมนุษย์ผู้ ผิดบาป จะไม่แน่ใจในคำตอบยิ่งขึ้น เมื่อทูลถามพระองค์ว่า แล้วพระองค์สร้างซาตานขึ้นมา ทำไม เราจึงพอใจขอร้องเพื่อนมนุษย์ด้วยกันเอง เพราะมั่นใจว่าทุกชีวิตรักความสุข เกลียดความทุกข์ พ่อแม่รักลูก ลูกรัก พ่อ แม่ สามีรักภรรยา ภรรยารักสามี พี่รักน้อง น้องรัก พี่ เพื่อนรักเพื่อน แต่ด้วยเหตุที่แต่ละคน ต่างมีโอกาสและจังหวะชีวิตแตกต่างกัน การฝึกตน ตามวิถีแห่งธรรมจึงแตกต่างกันออกไป

เราไม่เคยตั้งข้อรังเกียจว่า ใครดี ใครชั่ว แต่รู้สึกสงสารเมื่อเห็นคนอ่อนต่อการฝึกตน เมื่อชี้แจงขอร้อง ให้ปฏิบัติธรรม แต่ไม่มีใครสนใจ ก็ไม่เคยหมดกำลังใจจะพูดกับตัวเองเสมอ ว่า คุณจะต้องเพิ่มความพยายามในการฝึกตนให้มากยิ่งขึ้น โลกวุ่นวายเหลือประมาณแล้ว ขอร้องเถอะ ช่วยเพิ่มความเพียรอีกหน่อย แม้จะทำอะไรได้ไม่มาก ขอเพียงเราเพิ่มความ มั่นคงแห่งจิตใจ ความสว่าง ปล่อยใสแห่งชีวิตให้มากขึ้น ไม่สร้างปัจจัยแห่งความวุ่นวายใด ๆ ในโลก เพียงแค่นี้ ก็พอใจแล้ว

ประวัติผู้เขียน
พระมหาทวีป กตปุญโญ

ภูมิลำเนา บ้านเลขที่ ๑๑๕ หมู่ที่ ๒ ตำบลป่าพยอม อำเภอกวขนุน จังหวัดพัทลุง ๙๓๑๐๐
อุปสมบท วันที่ ๓๐ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๑๗ ณ วัดเกาะยาง อำเภอกวขนุน จังหวัดพัทลุง
 โดยมีพระครูวิริยโสภณ (บัว ปภุญโญ) เป็นพระอุปัชฌาย์ มีพระครูศรีธรรมโศภิต (เที่ยง)
 เป็นพระกรรมวาจาจารย์ มีพระครูสุวัฒนธรรมมาภรณ์ (เจริญ) เป็นพระอนุสาวนาจารย์

การศึกษาทางธรรม

นักธรรมชั้นเอก สำนักเรียนวัดกะพังสุรินทร์ อำเภอเมือง จังหวัดตรัง พ.ศ. ๒๕๑๕
 เปรียญธรรม ๕ ประโยค สำนักเรียนวัดเทพาคร เขตบางกอกน้อย กรุงเทพฯ ฯ พ.ศ. ๒๕๒๕

ระดับอุดมศึกษา

ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ป.กศ.สูง) วิทยาลัยครูศาสนศึกษา มหาวิทยาลัย
 มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย กรุงเทพมหานคร พ.ศ. ๒๕๒๕
 ปริญญาตรี พุทธศาสตรบัณฑิต สาขาครุศาสตร์ (พ.ธ.บ.) มหาวิทยาลัย
 มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย กรุงเทพมหานคร พ.ศ. ๒๕๓๒
 ปริญญาโท อักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาศาสนาเปรียบเทียบ บัณฑิตวิทยาลัย
 มหาวิทยาลัยมหิดล อำเภอสาลายา จังหวัดนครปฐม พ.ศ. ๒๕๓๘

หน้าที่การงาน

พ.ศ. ๒๕๒๑ - ๒๕๒๔ เป็นครูสอนพระปริยัติธรรมโรงเรียนปริยัติธรรมสหธรรม
 ประชาสรรค์ สำนักเรียนวัดกะพังสุรินทร์ ตำบลทับเที่ยง อำเภอเมือง จังหวัดตรัง
 พ.ศ. ๒๕๒๒ - ๒๕๒๔ เป็นครูสอนโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ วัดกะพังสุรินทร์
 พ.ศ. ๒๕๒๕ - ๒๕๒๖ เป็นครูสอนพระปริยัติธรรมและครูสอนโรงเรียนพุทธศาสนา
 วันอาทิตย์ สำนักเรียนวัดเทพาคร เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร
 พ.ศ. ๒๕๒๖ - ๒๕๓๕ เป็นครูสอนพระปริยัติธรรม วัดชลประทานรังสฤษฎ์
 พ.ศ. ๒๕๓๒ เป็นเลขานุการโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ วัดชลประทานรังสฤษฎ์
 พ.ศ. ๒๕๓๖ - ๒๕๓๘ เป็นผู้บริหาร และครูสอนโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์
 วัดชลประทานรังสฤษฎ์ จังหวัดนนทบุรี

พ.ศ. ๒๕๓๕ เป็นพระธรรมทูต และเป็นเลขานุการรองหัวหน้าพระธรรมทูตสายที่ ๕
 พ.ศ. ๒๕๓๕- ๒๕๔๒ เป็นพระธรรมทูต สายต่างประเทศอยู่ในประเทศอังกฤษ
 พ.ศ. ๒๕๓๔ - ๒๕๓๕ เป็นพระอุปัชฌาย์ พระธรรมโกศาจารย์ (ปัญญานันท ภิกขุ)
 พ.ศ. ๒๕๔๘ เป็นประธานสงฆ์ สถานปฏิบัติธรรมแทนวันดีเจริญสุข แขวงแสมดำ
 เขตบางขุนเทียน กรุงเทพมหานคร

งานเผยแผ่พุทธศาสนา (ทางสถานีวิฑู)

พ.ศ. ๒๕๒๒ - ๒๕๒๔ เวลา ๑๕.๐๐ - ๒๐.๐๐ น. บรรยายธรรม
 ในรายการ เสียงธรรม จากวัดกระพังสุรินทร์ ทุกวันจันทร์ พุทธ ศุกร์
 ทางสถานีวิฑู ปชส. ตำบลทับเที่ยง อำเภอเมือง จังหวัดตรัง
 พ.ศ. ๒๕๒๓ - ๒๕๒๔ แสดงธรรมทุกวันพระแรกของเดือน
 ทางสถานีวิฑู วปถ. อำเภอเมือง จังหวัดตรัง
 พ.ศ. ๒๕๓๒ - ๒๕๓๕ เวลา ๐๕.๐๐ - ๐๕.๕๕ น. บรรยายธรรม
 ในรายการ อรุณธรรม ทุกวันอาทิตย์ ทางสถานีวิฑูพลังงานทหาร
 พ.ศ. ๒๕๓๒ - ๒๕๓๖ เวลา ๒๒.๐๐ - ๒๒.๔๕ น. บรรยายธรรม
 รายการ ภาษาธรรม ทุกวันอาทิตย์แรกของเดือน ทางสถานีวิฑู
 ขนส่งทหารบก กรุงเทพมหานคร
 พ.ศ. ๒๕๓๖ - ๒๕๓๗ บรรยายธรรม รายการ ธรรมประดับใจ
 ทางศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษา ของการศึกษานอกโรงเรียน
 กระทรวงศึกษาธิการ กรุงเทพมหานคร

งานเผยแผ่พุทธศาสนา (ตามสถาบันการศึกษา)

พ.ศ. ๒๕๒๖-๒๕๓๒ เป็นครูสอนวิชาพุทธศาสนา
 โรงเรียนกุนนทีรุทธารามวิทยาคม เขตห้วยขวาง กรุงเทพมหานคร
 พ.ศ. ๒๕๒๕ - ๒๕๓๓ เป็นครูสอนวิชาพุทธศาสนา โรงเรียน
 สตรีวรรณถ เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร
 พ.ศ. ๒๕๒๕- ๒๕๓๑ เป็นครูสอนวิชาพุทธศาสนา โรงเรียนปากเกร็ด
 โรงเรียนสวนกุหลาบ นนทบุรี อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี
 พ.ศ. ๒๕๓๐ - ๒๕๓๒ เป็นครูสอนวิชาพุทธศาสนา โรงเรียนสตรีวิทยา
 และโรงเรียนบดินทรเดชา เขตลาดพร้าว กรุงเทพมหานคร

สถาบันการศึกษาและหน่วยงาน นิมนต์ไปบรรยายธรรมในโอกาสต่าง ๆ

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช,มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์,มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์,มหาวิทยาลัย
ธุรกิจบัณฑิต,มหาวิทยาลัยสยาม,มหาวิทยาลัยศรีปทุม,มหาวิทยาลัยเกริก,มหาวิทยาลัยกรุงเทพ,
กระทรวงสาธารณสุข,กระทรวงมหาดไทย,กระทรวงศึกษาธิการ,กระทรวงเกษตรสหกรณ์,กองทัพบก,
กองทัพเรือ,กองทัพอากาศ,โรงพยาบาลศิริราช,โรงพยาบาลวชิร,วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี,
โรงพยาบาลหัวเฉียว,โรงงานยาสูบ,ห้างพาต้าฟิวเจอร์พาร์ค รังสิต,การไฟฟ้าส่วนภูมิภาค, บริษัทเซลล์
ธนบุรีประกอบรถยนต์, สำนักงานตำรวจแห่งชาติ,วัดพระศรีรัตนศาสดาราม, เรือนจำคลองเปรม

สถานที่อยู่จำพรรษา

- พ.ศ. ๒๕๑๗ - ๒๕๑๘ จำพรรษาอยู่วัดเกาะยาง ควนขนุน จังหวัดพัทลุง
- พ.ศ. ๒๕๑๙ - ๒๕๒๔ เรียนภาษาบาลีวัดกะพังสุรินทร์ จังหวัดตรัง
- พ.ศ. ๒๕๒๕ เป็นครูสอนปรีชาธรรมวัดเทพากร กรุงเทพมหานคร
- พ.ศ. ๒๕๒๖ - ๒๕๓๙ อยู่วัดชลประทานรังสฤษฎ์ จังหวัดนนทบุรี
- พ.ศ. ๒๕๓๙ อยู่วัดพุทธปทีป กรุงลอนดอน ประเทศอังกฤษ
- พ.ศ. ๒๕๔๐ - ๒๕๔๒ อยู่วัดพุทธวิหารแอสตัน ประเทศอังกฤษ
- พ.ศ. ๒๕๔๓ - ๒๕๔๔ อยู่วัดชลประทานรังสฤษฎ์ จังหวัดนนทบุรี
- พ.ศ. ๒๕๔๕ อยู่วัดพุทธวิหารแอสตัน เบอร์มิงแฮม ประเทศอังกฤษ
- พ.ศ. ๒๕๔๖ มหาวิทยาลัยบูรณะ รัฐมหาราษฏร์ ประเทศอินเดีย
- พ.ศ. ๒๕๔๗ วัดชลประทานรังสฤษฎ์ จังหวัดนนทบุรี
- พ.ศ. ๒๕๔๘ สถานปฏิบัติธรรมแทนวันดีจิตเจริญสุข กรุงเทพมหานคร

ที่อยู่ปัจจุบัน: วัดชลประทานรังสฤษฎ์ ตำบลบางตลาด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี ๑๑๑๒๐

โทร: ๐๒ ๕๘๓๔๒๔๑

ที่ทำงาน : สถานปฏิบัติธรรมแทนวันดีจิตเจริญสุข บางขุนเทียน กรุงเทพมหานคร ๑๐๑๕๐

โทร: ๐๒ ๔๑๖ ๕๒๐๒

ผลงานที่เป็นเอกสาร

การเผยแผ่พระพุทธศาสนาส่วนใหญ่จะมุ่งการฝึกอบรมเพื่อปลูกฝังศีลธรรมแก่เยาวชน และผู้ที่อยู่ในวัยทำงาน ผลงานที่เป็นเอกสารประกอบการบรรยายการฝึกอบรม มีดังนี้

จริยธรรมนักบริหาร เอกสารประกอบการบรรยาย แก่นักศึกษาหลักสูตร สู่เส้นทางนักบริหาร
ของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช ฝึกอบรม ช่วงปี พ.ศ. ๒๕๓๕ - ๒๕๓๘

จิตภาวนาตามแนวพุทธศาสนา เอกสารประกอบการบรรยาย แก่นักศึกษาหลักสูตรนักบริหาร
ทันสมัย ของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช ช่วงปี พ.ศ. ๒๕๓๗ - ๒๕๓๘

ปัญญานันทปริทัศน์ งานวิจัยเชิงคุณภาพ จัดทำขึ้น ในโอกาสที่ หลวงพ่อปัญญานันทะ มี อายุ
๘๐ ปี ธรรมสภา กรุงเทพมหานคร จัดพิมพ์ พ.ศ. ๒๕๓๔

ศึกษาวิเคราะห์งานปลูกฝังจริยธรรมของปัญญานันทภิกขุ: ที่เกี่ยวกับเยาวชนและผู้อยู่ในมัชฌิมวัย
เป็นงานวิทยานิพนธ์,พิมพ์ที่โรงพิมพ์ ธรรมสภา กรุงเทพมหานคร พ.ศ. ๒๕๓๘

ผลงานการบรรยายธรรม และปาฐกถาธรรม

ผลงานการบรรยายและปาฐกถาธรรม ตามสถานที่ต่าง ๆ ที่บันทึกไว้บางส่วนมีดังนี้
การแก้ปัญหาตามทัศนะพุทธธรรม,แม่ที่แท้คือพระธรรม,ศาสนาเป็นหลักพัฒนาชีวิต,คุณค่าของคน,
ธรรมเพื่อชีวิต,จิตพัฒนาได้,ดำรงตนอย่างไรจึงมีสุข,ปรับฐานฝึกตน,รอยร้าวของชีวิต,บูชาพระคุณแม่,
แสงธรรมส่องทาง,พิธีกรรมใครว่าไม่สำคัญ,สื่อความสงบ,ล่อยกระทงลอยบาป,รู้ทุกข์รู้ธรรม,สงคราม
ภายใน,การปฏิบัติธรรม,คุณของประเพณี,ธรรมกับชีวิตไทย,สงกรานต์แสนธรรม,ใช้ปัญญามองหา
ความดี,การเกิดขึ้นแห่งพุทธะ,ทางก้าวหน้า,กระจกส่องมองตน,สุขแท้มีแต่ในการทำงาน,หัวใจพุทธ
ศาสนา,วิถีแห่งบุญ,ความว่าง,ความมั่นคง

การบรรยายและปาฐกถาธรรม ที่แสดงไว้ในสถานที่ต่าง ๆ ทั้งในและ ต่างประเทศ มีบันทึกไว้
จำนวนมากแต่นำมาเสนอไว้บางส่วนเท่านั้น

กิจวัตร กิจกรรม

สถานปฏิบัติธรรมแทนวันดีเจริญสุข

ถนนพระราม ๒ ซอย ส.น. ท่าข้าม แขวงสามค่า

เขตบางขุนเทียน กรุงเทพมหานคร ๑๐๑๕๐

โทร: ๐๒ ๔๑๖ ๕๒๐๒

กิจวัตรประจำวัน

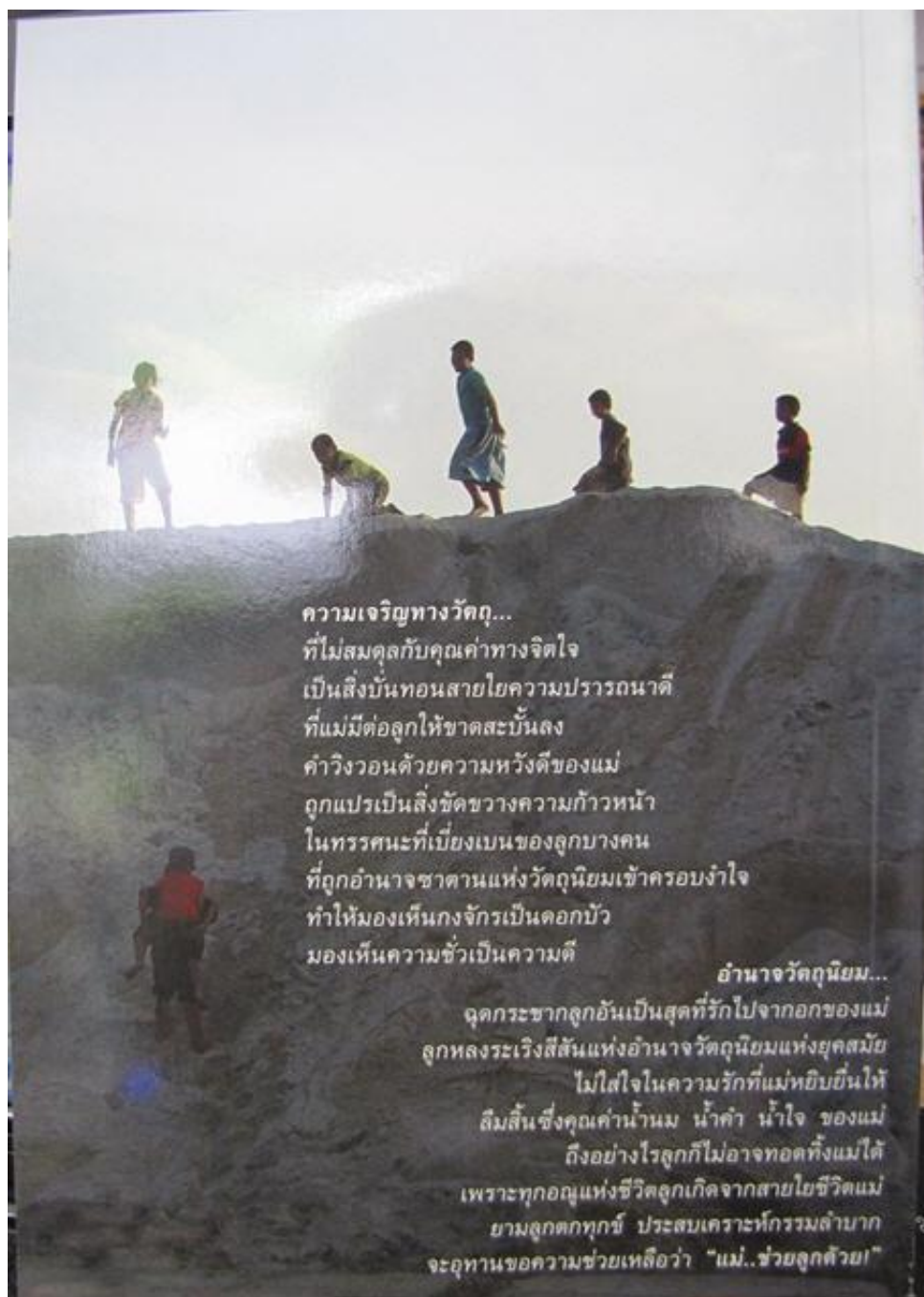
เวลา	๐๕.๐๐ น.	ทำวัตรเช้า สวดมนต์ เจริญภาวนา แผ่เมตตา
เวลา	๐๖.๐๐ น.	พระสงฆ์ออกบิณฑบาต
เวลา	๐๗.๓๐ น.	พระสงฆ์ฉันภัตตาหารเช้า
เวลา	๐๘.๐๐ น.	ศึกษาธรรมตามอัธยาศัย
เวลา	๑๑.๐๐ น.	พระสงฆ์ฉันภัตตาหารเพล
เวลา	๑๓.๐๐ น.	ศึกษาธรรม พัฒนาวิถ
เวลา	๑๘.๐๐ น.	ทำวัตรเย็น สวดมนต์ เจริญภาวนา แผ่เมตตา

กิจกรรมวันธรรมสวนะ

เวลา	๐๘.๐๐ น.	ทำวัตร สวดมนต์แปล
เวลา	๐๘.๓๐ น.	สมาทานศีล ฟังพระธรรมเทศนา
เวลา	๑๐.๓๐ น.	ถวายสังฆทาน
เวลา	๑๑.๐๐ น.	ถวายภัตตาหารเพลแก่พระภิกษุ สามเณร
เวลา	๑๑.๓๐ น.	รับประทานอาหารพร้อมกัน
เวลา	๑๘.๐๐ น.	ทำวัตรเย็น สนทนาธรรม เจริญภาวนา แผ่เมตตา

กิจกรรมวันอาทิตย์

เวลา	๐๘.๐๐ น.	ทำวัตร สวดมนต์แปล
เวลา	๐๘.๓๐ น.	ฟังปาฐกถาธรรม
เวลา	๑๐.๓๐ น.	สมาทานศีล, ถวายสังฆทาน
เวลา	๑๑.๐๐ น.	ถวายภัตตาหารเพลแก่พระภิกษุ สามเณร
เวลา	๑๑.๓๐ น.	รับประทานอาหารพร้อมกัน
เวลา	๑๘.๐๐ น.	ทำวัตรเย็น สนทนาธรรม เจริญภาวนา แผ่เมตตา

ความเจริญทางวัตถุ...

ที่ไม่สมดุลกับคุณค่าทางจิตใจ
เป็นสิ่งที่บั่นทอนสายใยความปรารถนาดี
ที่แม่มีต่อลูกให้ขาดสะบั้นลง
คำวิงวอนด้วยความหวังดีของแม่
ถูกแปรเป็นสิ่งขัดขวางความก้าวหน้า
ในทรณะที่เบี่ยงเบนของลูกบางคน
ที่ถูกอำนาจชาตนาแห่งวัตถุนิยมเข้าครอบงำใจ
ทำให้มองเห็นกงจักรเป็นดอกบัว
มองเห็นความชั่วเป็นความดี

อำนาจวัตถุนิยม...

จุดกระชากลูกอันเป็นสุดที่รักไปจากอกของแม่
ลูกหลงระเริงลีลันแห่งอำนาจวัตถุนิยมแห่งยุคสมัย
ไม่ใส่ใจในความรักที่แม่หอบยื่นให้
ลืมสิ้นซึ่งคุณค่า น้ำนม น้ำคำ น้ำใจ ของแม่
ถึงอย่างไรลูกก็ไม่อาจทอดทิ้งแม่ได้
เพราะทุกอณูแห่งชีวิตลูกเกิดจากสายใยชีวิตแม่
ยามลูกตกทุกข์ได้ ประสพเคราะห์กรรมลำบาก
จะอุทานขอความช่วยเหลือว่า "แม่..ช่วยลูกด้วย!"